meppel.nl

Jeugdnota
Gemeente Meppel
2023-2028

Welbevinden voorkomt zorg

Jeugdnota 2023-2028
Welbevinden voorkomt zorg

september 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding en samenvatting 4
1.1. Inleiding 4
1.2. Samenvatting 5

2. Achtergrond en onderzoek 7
2.1. Cijfers 7
2.2. Oorzaken 11
2.3. Oplossingsrichtingen 13

3. Kaders 18
3.1. Rol van de ouders, rol van de overheid 18
3.2. Landelijke kaders 18
3.3. Lokale kaders 23
3.4. Hoe is dit beleidsplan tot stand gekomen? 26

4. Visie en uitgangspunten 27
4.1. Gezin 29
4.2. Meedoen 36
4.3. School 38
4.4. Leefomgeving (wijk) 42

5. Uitvoering, monitoring en evaluatie 45
5.1. Uitvoering 45
5.2. Financiën 45
5.3. Monitoring en evaluatie 46

Bijlage I. Literatuurlijst 47

Bijlage II. Visualisatie vangnet jeugd in de gemeente Meppel 49

Bijlage III. Overzicht van het onderwijsveld 50

Bijlage IV. Lijst van mensen die hebben meegedacht bij de totstandkoming van deze jeugdnota 51

Colofon

Uitgave van: gemeente Meppel / **Datum:** september 2023

1. Inleiding en samenvatting

In de gemeente Meppel maken we ons samen sterk voor een gezonde en veilige leefomgeving waarin onze kinderen weerbaar, veerkrachtig en gelukkig kunnen opgroeien.

1.1. Inleiding

In de gemeente Meppel zijn we trots op onze jeugd. De meeste jeugdigen (kinderen en jongeren)[1] doen het goed en groeien op tot volwassenen die actief meedoen in de samenleving. Nederlandse 15-jarigen zijn niet voor niets de gelukkigste in de wereld volgens onderzoek van Unicef (2020). Buitenlandse artikelen roemen de factoren die bijdragen aan het geluk van Nederlandse kinderen.[2] Nederlands 15-jarigen scoorden nummer 1 van de wereld als het gaat om mentaal welbevinden. Op lichamelijke gezondheid scoorde Nederland een negende plaats en op academische en sociale vaardigheid de derde plaats. Gecombineerd betekent dit dat Nederlandse jongeren op nummer 1 in de wereld staan, gevolgd door Deense en Noorse jongeren. De welvaart, het onderwijs en de goede gezondheidszorg in Nederland ligt hier ten grondslag aan, al is het zeker niet de enige factor.

Desondanks maken we ons ook zorgen om een deel van onze jongere inwoners. De kloof tussen gelukkige en ongelukkige kinderen is groot. We zien landelijk dat het jeugdzorggebruik sinds 2000 enorm toeneemt. In de gemeente Meppel zien we niet zozeer een toename van cliënten, maar wel een toename van de kosten en een toename in indicatieduur. We zien we met name bij de GGZ (geestelijke gezondheidszorg) lange wachtlijsten. Dit past bij het beeld uit recent onderzoek dat laat zien dat steeds meer jongeren mentale problemen ervaren. Een derde van de meisjes en een zesde van de jongens heeft psychische klachten (GGD Drenthe, 2021). Dat is zorgwekkend.

De gemeente biedt jeugdhulp[3] aan kinderen en jongeren die dat nodig hebben. Dat jeugdhulp makkelijk en snel beschikbaar is voor jeugdigen die dat nodig hebben is een groot goed. Het liefst zien we echter dat zo min mogelijk jeugdigen jeugdhulp nodig hebben. Dat onze jeugdigen gezond en veilig opgroeien en weerbaar, veerkrachtig en gelukkig zijn. Want: welbevinden voorkomt dat zorg nodig is. In deze beleidsnota schetsen we de kaders en uitgangspunten die we in de gemeente Meppel willen aanhouden als het om onze jeugd gaat. Onze aanpak is integraal: de meeste beleidsterreinen binnen het sociaal domein en enkele binnen het fysiek domein hebben raakvlakken met jeugd. Deze nota verbindt de verschillende terreinen tot een sluitende aanpak.

Met deze jeugdnota voldoen we ook aan de verplichting voor de gemeente in de Jeugdwet om een door de gemeenteraad vastgesteld 'plan' te hebben. Dat plan *geeft richting aan de door de gemeenteraad en het college te nemen beslissingen over preventie en jeugdhulp, de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.* Het plan moet de gemeentelijke visie en doelstellingen van het jeugdbeleid beschrijven.[4] Het huidige document betreft hoofdzakelijk de eerste twee onderwerpen: preventie en jeugdhulp. Het is geen uitvoeringsdocument, concrete uitwerkingen zullen per onderwerp gemaakt moeten worden. Uitvoeringsvoorstellen kunnen in visie en richting getoetst worden aan deze jeugdnota.

---

1 Een jongere: 12-18 jaar, een jeugdige: 0-18 jaar, een kind: 0-12 jaar of 0-18 jaar, afhankelijk van de context.
2 Bijvoorbeeld: https://www.cnbc.com/2021/11/26/heres-what-lessons-can-be-learned-from-parenting-in-the-netherlands.html
3 Onder jeugdhulp valt het bieden van hulp en zorg waar nodig aan jeugdigen en ouders. Deze hulp en zorg hebben tot doel om jeugdigen te ondersteunen bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van problemen en stoornissen. Onder jeugdhulp valt ook het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer. Evenals het bevorderen van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een probleem of beperking.
4 Jeugdwet, artikel 2.2 [geraadpleegd op 22 juni 2023].

In het volgende hoofdstuk kijken we eerst naar de oorzaken van de toename in psychische problemen en jeugdhulpgebruik en de factoren waarvan we weten dat ze werken in het voorkomen en oplossen van problematiek. In hoofdstuk 3 beschrijven we de landelijke en lokale kaders waarbinnen ons jeugdbeleid zich bevindt. Het vierde hoofdstuk is de kern van de nota: hierin beschrijven we onze visie en doelen. Daarna komt de uitvoering, monitoring en evaluatie aan bod. Tenslotte beschrijven we de financiële kaders.

Hieronder volgt eerst nog een samenvatting van de jeugdnota.

1.2. Samenvatting

De Nederlandse jeugd is de gelukkigste van de wereld. Toch zien we al jaren dat het jeugdhulpgebruik toeneemt. Dit is ook in de gemeente Meppel het geval. We zien de laatste jaren vooral dat jeugdigen langer gebruik maken van jeugdhulp. De wachtlijsten voor specialistische hulp zijn vaak lang.

De oorzaak van deze continue stijging moeten we volgens experts vooral zoeken in de samenleving als geheel: prestatiedruk, geluksdruk, individualisme, stress door de klimaatcrisis, wooncrisis en geldzorgen, toenemende complexiteit in de samenleving en wachtlijsten voor hulp, waardoor problemen groeien. Alles bij elkaar betekent het dat onze samenleving steeds minder geschikt is voor jeugdigen om in op te groeien. Om het tij te keren moeten we dus investeren in een jeugd-vriendelijke samenleving: nieuwe waarden uitdragen die de prestatiedruk verminderen (Wat vind je leuk?" in plaats van "Wat is je talent?"), als gemeente gezamenlijk met ouders, scholen het bedrijfsleven en maatschappelijke partijen onze verantwoordelijkheid nemen, en luisteren naar onze jeugd door middel van jeugdparticipatie. Aanvullende oplossingsrichtingen zijn: preventie, vroegtijdige interventies, samenwerking en netwerken, eigen kracht en zelfredzaamheid van gezinnen vergroten, een efficiënte inkoop, onderzoek en innovatie en investeren in een jeugd-vriendelijke samenleving.

Bij formuleren van de Meppeler Jeugdnota zijn verschillende landelijke, regionale en lokale kaders van belang. Behalve de Jeugdwet zelf is de *Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028* essentieel. Deze agenda omvat een bezuinigingsopdracht op de kosten voor jeugdhulp door middel van een beweging naar de voorkant, naar het voorliggend veld. De opdracht voor gemeenten is groot: we moeten niet alleen de jaarlijkse toename in de kosten doorbreken, we moeten die kosten vervolgens zelfs omlaag brengen. Raakvlakken zijn er verder met onder andere het landelijke GALA en IZA en lokaal met het Meppeler Akkoord, het Coalitieakkoord Meppel, Koers en de Ontwikkelagenda Jeugd.

De uitgangspunten van de Meppeler Jeugdnota vormen een kapstok die richting geeft aan alles wat we doen op het gebied van jeugd. We beschrijven de uitgangspunten van het Meppeler jeugdbeleid aan de hand van 'vier cirkels van invloed' en 'vier gradaties van hulp'. Wanneer jeugdigen problemen of uitdagingen ervaren dan kunnen zij hier in verschillende gradaties of niveaus hulp voor vragen en krijgen. We gaan uit van de volgende vier gradaties: basisvoorzieningen, preventieve ondersteuning, lichte eerstelijnshulp en specialistische hulp. In grote lijnen willen we in de gemeente Meppel graag een omslag maken waarbij de meeste problemen opgelost kunnen worden in de eigen kring (basisvoorzieningen) met waar nodig een opschaling naar lichte eerstelijnshulp. Preventieve ondersteuning is essentieel om te voorkomen dat hulpvragen escaleren. Op die manier verwachten we een afname van het gebruikt van specialistische jeugdhulp.

In de Jeugdnota kijken we integraal naar onze jeugd. Een jeugdige staat niet op zich, maar is onderdeel van de samenleving. We onderscheiden vier cirkels van invloed rond elk kind: gezin, school/ dagbesteding, meedoen en fysieke leefomgeving. Bij elke cirkel van invloed benoemen we een aantal uitgangspunten. Deze zijn weer onderverdeeld in subdoelen, die terug te vinden zijn in hoofdstuk 4.

Het gaat om de volgende uitgangspunten:

Gezin
- Het leven is een hobbelige weg
- Eigen kracht en verantwoordelijkheid centraal
- De gemeente luistert
- Duidelijkheid in de toegang tot jeugdhulp
- Jeugdhulp is effectief en op het juiste moment beschikbaar
- Niet bang voor een experiment
- Een achttiende verjaardag zonder zorgen

Meedoen
- Op een sterke basis kun je bouwen
- Jeugdigen hebben gelijke kansen om mee te doen
- Meedoen is gezond
- De gemeente luistert

School
- Vroege signalering en preventie loont
- Jeugdigen hebben leerplicht en leerrecht
- Niet bang voor een experiment
- Jeugdigen hebben gelijke kansen op school
- Naar school gaan is gezond
- De gemeente luistert

Leefomgeving (wijk)
- Ruimte voor jonge inwoners
- De gemeente luistert
- Een hoopvolle toekomst
- Een gezonde leefomgeving

Omdat deze jeugdnota geen concrete uitvoeringsplannen bevat, kan deze niet op geld gezet worden. In algemene zin kan er wel wat gezegd worden over wat financieel nodig is om de uitgangspunten naar uitvoering te vertalen. De essentie van deze jeugdnota is dan we een omslag willen en moeten maken van curatief naar preventief: van specialistische jeugdhulp naar het voorliggend veld.

Kort gezegd is investering in het voorliggend veld noodzakelijk. Als we zorgen voor een sterke basis (zoals kunst, cultuur, sport, sociale activiteiten), goede preventie (zoals jongerenwerk, Kansrijke Start, samenwerking) en laagdrempelige en zoveel mogelijk indicatieloze eerstelijnshulp (zoals de praktijkondersteuners Jeugd bij de huisartsen), kunnen we een afname van specialistische jeugdhulp verwachten. In 2024 focussen we op het in kaart brengen van alles wat we al doen in het voorliggend veld. We brengen dit zowel inhoudelijk als financieel in kaart. We bekijken waar de focus en/of samenhang scherper kan en zullen hiervoor een voorstel formuleren. Daarnaast brengen we in kaart waar en hoe we het voorliggend veld (verder) moeten versterken, wat hoogstwaarschijnlijk extra kosten met zich meebrengt. Ook dit nemen we mee in het voorstel. Het maken van deze omslag vraagt in de eerste instantie om een investering aan de voorkant. Een investering in basisvoorzieningen, preventie en eerstelijnshulp. Zo vindt er langzaam een verschuiving van middelen plaats.

2. Achtergrond en onderzoek

Vrijwel alle gemeenten in Nederland ervaren een uitdaging als het gaat om het beheersbaar maken en houden van de kosten rond jeugdhulp. Het Nederlands Jeugd Instituut (NJI) heeft onderzoek gedaan naar het groeiend jeugdzorggebruik en komt op basis daarvan met aanbevelingen. In dit hoofdstuk schetsen we eerst de cijfers rond jeugdhulpgebruik die bekend zijn. Daarna volgen de oorzaken en tenslotte de oplossingsrichtingen waarvan onderzoek aantoont dat deze effect hebben. Dit hoofdstuk beschrijft wetenschappelijk onderbouwde achtergrondinformatie. Die ligt ten grondslag aan de visie en speerpunten van Meppel, die we in hoofdstuk 4 beschrijven.

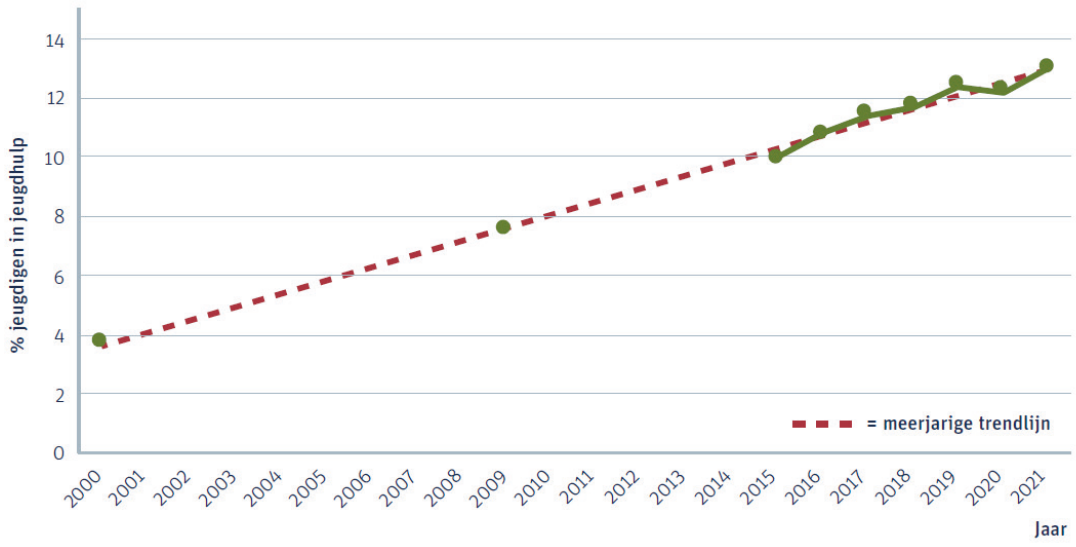
2.1. Cijfers

In vrijwel alle gemeenten stijgen de kosten voor jeugdhulp. Deze ontwikkeling is dus niet uniek voor de gemeente Meppel en geeft aan dat er iets systemisch aan de hand is. Toch zijn er grote verschillen tussen gemeenten en is het belangrijk om ook naar de lokale situatie te kijken. Bij het interpreteren van de cijfers is het belangrijk om deze opmerkingen in gedachten te houden:

- Ook al ervaren kinderen en jongeren klachten, dan hoeven die niet meteen tot (grote) problemen te leiden.
- De cijfers geven weer hoe jongeren het zelf ervaren. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat jongeren zich de laatste jaren steeds bewuster zijn geworden van (de definitie van) klachten en zich vrijer voelen om die te benoemen. Het is mogelijk dat voorheen meer jongeren ook klachten ervaarden, maar dit niet konden of wilden benoemen. Dit effect kunnen we niet meten.
- De toegang tot hulp is mogelijk makkelijker geworden voor jongeren en ouders[5]. De drempel om hulp te vragen lijkt lager te zijn geworden.

2.1.1. Landelijk

Jeugdzorg is vanaf 2015 gedecentraliseerd naar de gemeenten. Daarom is het lastig om cijfers van voor 2015 goed in kaart te brengen. De schattingen van 2000 en 2009 laten echter een duidelijk beeld zien. Het jeugdhulpgebruik onder kinderen en jongeren is in 21 jaar tijd van 4% gestegen richting de 11-12% Sinds 2015 houdt het CBS het jeugdzorggebruik bij. Ook in de periode 2015-2022 zet de stijging gestaag door. Bij ongewijzigd beleid is de verwachting dan ook dat de stijging verder doorzet (Van Yperen et al., 2023).

Ontwikkeling Jeugdhulpgebruik 2000-2021 in aantal kinderen en jongeren 0 t/m 17 jaar

5 We gebruiken in deze nota de term 'ouders', maar dit kan ook verwijzer naar andere hoofdopvoeders.

Met het grootste deel van de jeugd gaat het dus nog steeds goed. Maar steeds meer jongeren en kinderen geven aan dat het met hen niet goed gaat. De coronapandemie heeft veel invloed gehad, maar de trend in het jeugdzorggebruik is al veel langer gaande. Niet alleen maken meer jeugdigen gebruik van jeugdhulp, ze maken hier ook langer gebruik van: de gemiddelde trajectduur bij jeugdhulp zonder verblijf is met 35% gestegen tussen 2015 en 2022 (CBS, 2015; CBS, 2022).

Uit onderzoek (Unicef, 2020) van net voor de pandemie blijkt dat het mentaal welbevinden van Nederlandse jongeren relatief stabiel is. Ook emotionele problemen worden elk jaar ongeveer evenveel gerapporteerd. Wel blijkt dat de ervaren druk door schoolwerk de afgelopen tien jaar behoorlijk is gestegen. Jongeren ervaren meer stress. Stress wordt door jongeren voornamelijk ervaren vanuit school en huiswerk en in interactie met leeftijdsgenoten, minder vanuit de thuissituatie of door sociale media. Bijna de helft van de 16-jarigen ervaart druk door schoolwerk. En ongeveer een derde van de jongeren tussen de 12 en 16 jaar ervaart prestatiedruk. Interessant is dat social media niet als bron van stress wordt benoemd. Jongeren noemen dit juist vaak een bron van sociale steun. Uit het onderzoek blijkt tenslotte dat er veel verschillen zijn tussen groepen jongeren:

- Jongeren uit onvolledige gezinnen: een negatievere uitkomst op levenstevredenheid, emotionele problemen en druk door schoolwerk dan jongeren uit volledige gezinnen. Ook ervaart deze groep meer stress door de thuissituatie, door eigen problemen en door de mening van anderen.
- Jongeren met een hoger opleidingsniveau: kwetsbaarder voor druk door schoolwerk, prestatiedruk en het combineren van allerlei vrijetijdsactiviteiten.
- Jongeren met een lager opleidingsniveau: meer problemen met leeftijdsgenoten en minder sociale steun.
- Jongeren met een Westerse migratieachtergrond: floreren minder en ervaren meer stress, prestatiedruk en druk door schoolwerk dan jongeren met een Nederlandse achtergrond.
- Jongeren met een niet-Westerse migratieachtergrond: rapporteren minder sociale steun, minder vrije tijd, en een minder goede algemene gezondheid dan jongeren met een Nederlandse achtergrond. Wel heeft deze groep juist meer veerkracht, een sterkere eigenwaarde en minder prestatiedruk vanuit anderen in vergelijking met jongeren met een Nederlandse achtergrond.
- Meisjes: ervaren vaker emotionele problemen, zijn op het voortgezet onderwijs minder tevreden met hun leven, ervaren meer stress, schooldruk en prestatiedruk, en juist minder veerkracht, eigenwaarde en algemene gezondheid. Daarnaast piekeren meisjes meer en maken zij zich meer zorgen over de toekomst dan jongens. (Unicef, 2020, p.10-11).

Echtscheidingen
Echtscheiding van ouders is helaas voor veel jeugdigen een realiteit waar zij mee moeten omgaan. Zelfs bij een ‘rustige’ scheiding is het voor jeugdigen een ingrijpende gebeurtenis. Het duurt ongeveer 2 jaar voor een gezin weer in balans is na een echtscheiding. Complexe echtscheidingen zijn ingrijpender. Kinderen van gescheiden ouders zijn oververtegenwoordigd in alle vormen van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. In de pleegzorg heeft slechts 7 procent van de jeugdigen ouders die niet zijn gescheiden. Dat betekent overigens niet dat jeugdigen van wie de ouders scheiden per definitie vaker jeugdzorg nodig hebben. De problemen die ouders en jeugdigen ervaren en waarvoor zij jeugdhulp nodig hebben, kunnen ook de oorzaken van de scheiding zijn.

De kosten van een niet-complexe scheiding zijn gemiddeld 4.000 euro. Bij een juridische escalatie kunnen de kosten al snel oplopen tot zo'n 18.000 euro. In zeer complexe situaties waarbij de veiligheid van kinderen in het geding is, kunnen de kosten stijgen tot 46.000 euro. In extreme gevallen, waarbij ook uithuisplaatsing voorkomt, zien we bedragen tot in de tonnen. Het grootste gedeelte van de oplopende kosten komt ten laste van de overheid en van gemeenten. Er zit een verband tussen complexe scheiding en andere problematiek van de ouders. Risicofactoren zijn onder andere: een laag besteedbaar inkomen, gedrags- en persoonlijkheidsproblemen, traumatische ervaringen, geweldsproblemen en verslaving (Batterink, Bilo, Jongebreur & Van der Maas-Vos, 2020).

2.1.2. De gemeente Meppel

GGD Drenthe heeft in 2021 een gezondheidsmonitor jeugd uitgevoerd. Dit onderzoek is gedaan onder jongeren in klas 2 en 4, dus rond de 13-14 en 15-16 jaar oud. Een kleine 400 leerlingen hebben meegedaan.

Met het grootste deel van de jongeren gaat het gewoon goed. Zo heeft 89% van de jongens en 80% van de meisjes een (zeer) goede ervaren gezondheid. Ook voelt 75% van de jongeren zich meestal (zeer) gelukkig. Dit is iets lager dan gemiddeld in Drenthe (77%). Ook zien we dat corona hier veel impact op heeft gehad: in 2019 gaf nog 83% aan zich meestal gelukkig te voelen. Het percentage jongeren met psychische klachten is wel gelijk gebleven: een derde van de meisjes en 14% van de jongens.

Verder is maar liefst 90% van de jongeren voldoende weerbaar en heeft 86% matig tot veel vertrouwen in de toekomst.

Mooi is verder dat 85% van de jongeren tijdens corona bij iemand terecht kon als hij of zij ergens mee zat. 74% kon thuis een plek voor zichzelf vinden als dat nodig was.

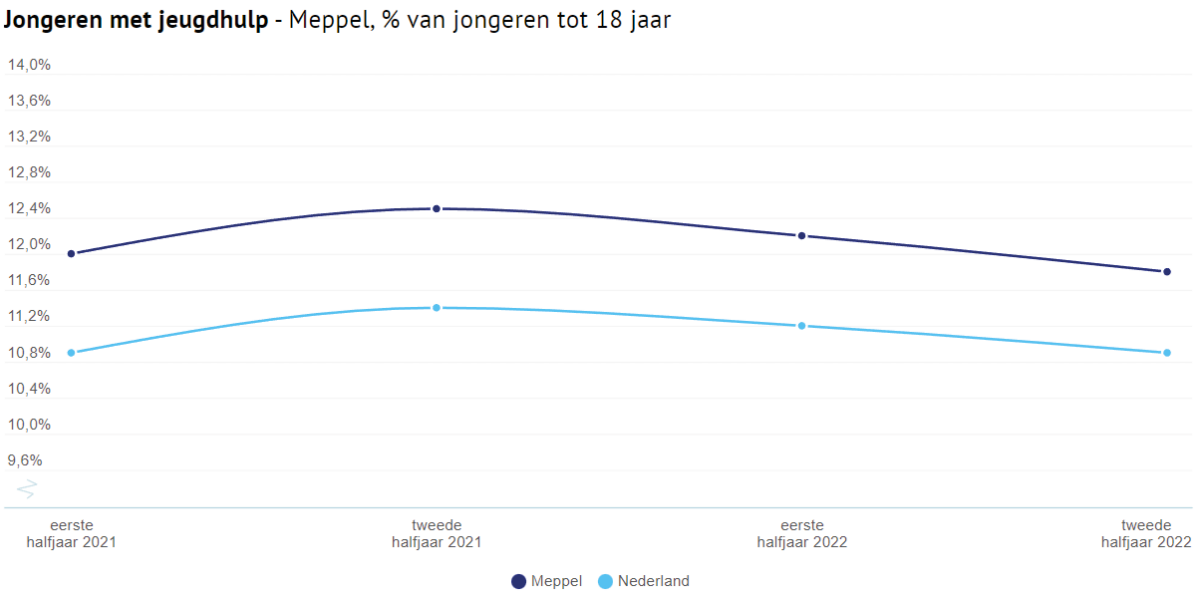
Ingrijpende gebeurtenissen waarmee Meppelse jongeren te maken hebben gehad.

Net als in het onderzoek van Unicef ervaren veel Meppeler jongeren stress. Maar liefst 61% van de meisjes en 32% van de jongens voelt zich vaak gestrest. Dit komt vooral door huiswerk en school (37%) en door 'alles wat de jongere moet doen' (25%). Ze ervaren hier meer stress door dan jongeren in de rest van Drenthe. Stress door school of huiswerk is ook toegenomen ten opzichte van 2019.

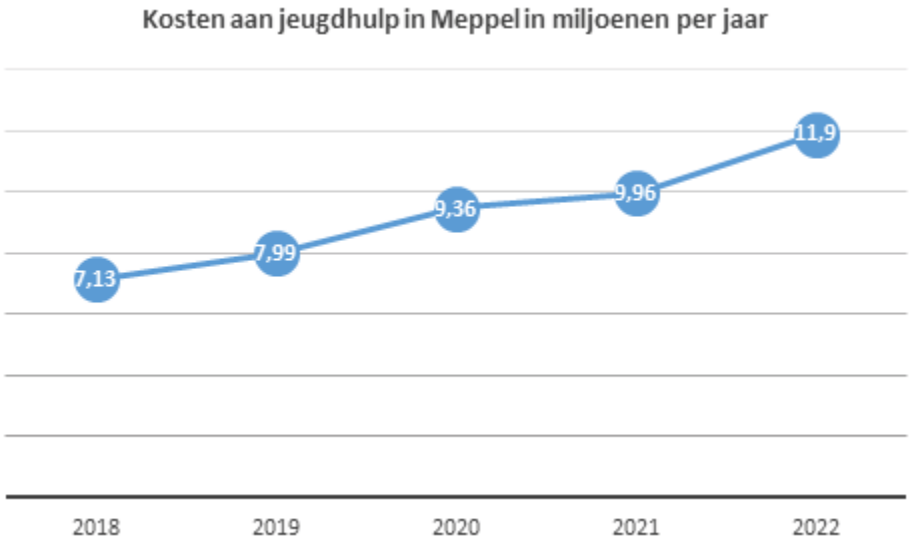
Ten opzichte van de rest van Drenthe voelen Meppeler jongeren zich iets vaker eenzaam. Bijna 30% heeft zich ten tijde van het onderzoek in de afgelopen 4 weken soms, vaak of bijna altijd eenzaam gevoeld. Opvallend is dat 24% in het afgelopen jaar er wel eens aan heeft gedacht aan suïcide. Dit is landelijk en in de rest van Drenthe 21%.

In de monitor is het middelengebruik ook meegenomen. Hier zien we dat twee keer zoveel Meppeler jongeren (8%) roken dan landelijk. Ook heeft nog steeds ruim de helft van de jongeren rokers in de omgeving, ondanks het 'rookvrije generatie' beleid. Daarnaast heeft 40% van de Meppeler jongeren in de laatste 4 weken alcohol gedronken, ten opzichte van 28% landelijk en 37% in Drenthe. Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2019. Wel binge-drinken onze jongeren minder (26%) in vergelijking met Drenthe en zijn ze minder vaak aangeschoten of dronken geweest (19%). Ook zien we dat ouders het steeds minder vaak goed vinden dat hun kinderen drinken ten opzichte van 2019. Meppeler jongeren gebruiken minder vaak (3%) cannabis dan de rest van Drenthe (5%).

De cijfers van het Centraal Bureau van de Statistiek rond jeugdhulpgebruik geven ook inzicht. Hierin is te zien dat het jeugdhulpgebruik in Meppel significant hoger ligt dan gemiddeld in Nederland:

Wel is te zien dat de piek van 2021 inmiddels weer langzaam afneemt. Ook interessant is dat iets meer jongens dan meisjes jeugdhulp krijgen, ondanks het feit dat meisjes dubbel zoveel psychische klachten ervaren. In absolute aantallen zien we dat het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdhulp de afgelopen 5 jaar ongeveer gelijk blijft. De kosten nemen daarentegen met ruim 6% tot bijna 20% per jaar toe:

Een deel van de verklaring is de redelijk hoge indexatie van de tarieven die we in de afgelopen jaren hebben gehad. Dit is echter niet de volledige verklaring.

We zien dat de gemiddelde duur van een indicatie in de afgelopen 5 jaar flink is toegenomen, evenals de gemiddelde kosten per client. Verder ontvangen we signalen dat bij de systeemaanbieders GGZ de wachttijden ver boven de Treeknormen[6] liggen. Tenslotte is het heel lastig om geschikt verblijf te vinden voor jeugdigen voor afschaling na een crisis of gesloten jeugdhulp.

Kortom, met de meerderheid van de Meppeler jongeren gaat het goed. Een kleiner maar groeiend deel geeft echter aan psychische klachten te ervaren. Met name de ervaren stress is de afgelopen jaren toegenomen. Wanneer jeugdigen een indicatie voor zorg krijgen, is dit voor een steeds langere duur en daar wordt ook gebruik van gemaakt. Daardoor zijn er voor sommige soorten hulp lange wachtlijsten. De kosten stijgen flink.

2.2. Oorzaken

We zien dus een toename van psychische problemen onder jongeren en kinderen, waarbij vooral de hoeveelheid stress die zij ervaren de laatste jaren flink is toegenomen. Dit zijn geen individuele aandoeningen die op te lossen zijn door meer jeugdhulp in te zetten. Verschillende experts (Nederlands Jeugdinstituut, Bert Wienen) pleiten ervoor om ook te kijken wat er mis gaat in de Nederlandse samenleving waardoor de jeugd dit zo ervaart. Zij identificeren een aantal hoofdfactoren van de klachten die kinderen en jongeren ervaren.

2.2.1. Prestatiedruk en geluksdruk

In Nederland is de druk om succesvol te zijn hoog. We willen graag dat jongeren het goed doen op school. Maar ook dat ze leuke hobby's en een fijne vriendenkring hebben, sporten en een bijbaantje zoeken. Daarnaast worden we overspoeld door reclame-uitingen (zo'n 400-1500 per dag) waarin we 'perfecte' levens krijgen voorgeschoteld. Elke ervaring moet 'onvergetelijk' zijn en 'intens genieten' is de norm. In het echte leven is dit allesbehalve de norm. Mislukkingen en tegenslagen horen erbij. Je af en toe minder goed voelen hoort erbij. En perfectie is een illusie. Door dit beeld leggen veel jongeren de lat hoog. Het stimuleert hen om het beste uit zichzelf te halen, maar zorgt ook voor meer stress zoals de cijfers laten zien.

We leven bovendien in een veel individualistischer samenleving dan 70 jaar geleden. In de jaren '50 van de twintigste eeuw was het individu vooral onderdeel van de samenleving en de gemeenschap en werd gewaardeerd om zijn of haar bijdrage daaraan. Nu staan individuele prestaties voorop (Lawler et al., 2009). Denk maar aan de talentenjachten op televisie. Ook in het onderwijs gaat het voortdurend over het ontdekken en ontwikkelen van je talenten, terwijl voorheen de nadruk lag op het vinden van een plek in de samenleving en goed burgerschap. De nadruk op het woord 'talent' suggereert dat iedereen ergens uitzonderlijk goed in zou moeten zijn, beter dan alle of de meeste anderen. Terwijl dit niet realistisch of haalbaar is. Ook hierdoor is de druk op jongeren toegenomen.

2.2.2. Individualisme

Ook ouders hebben last van het sterke individualisme. Opvoeden is steeds meer een privé aangelegenheid geworden. Het principe 'it takes a village to raise a child' is niet langer vanzelfsprekend. We zien dat steun in de nabijheid van gezinnen minder beschikbaar is. Binnen Europa scoren Nederlandse ouders het laagst van alle landen op de beschikbaarheid van familie voor hulp bij het zorgen voor hun kinderen. Minder dan twee-derde kan daarvoor op familie rekenen. Wel krijgen Nederlandse ouders relatief veel hulp van vrienden. Ongeveer 5% van de ouders geeft aan op niemand te kunnen rekenen voor hulp (Unicef, 2020, p.29).

6 De Treeknorm is een lijst met acceptabele wachttijden die in 2005 zijn bepaald door zorgaanbieders, zorgverzekeraars en Zorgverzekeraars Nederland (ZN).

Dit past bij het beeld dat de opvoeding steeds meer wordt gezien als de verantwoordelijkheid van de ouders, niet van de gemeenschap. Ouders hebben bovendien door de onmiddellijke beschikbaarheid van informatie op het internet veel meer kennis van opvoedtechnieken, maar worden hier ook onzeker van. Welke techniek is het beste? De verwachtingen zijn hoog. Ook als het gaat om de kwaliteit van leven van jeugdigen. Jeugdigen moeten gelukkig en gezond opgroeien. Dat is de verantwoordelijkheid van de ouders. We maken ons snel zorgen over onze kinderen. Dit legt druk op ouders (Hoex et al., 2022).

2.2.3. Curling-ouders

In de media wordt veel en vaak aandacht besteed aan het fenomeen 'curling-ouders'. Dit zijn de ouders die alle obstakels in het leven van hun kinderen vakkundig verwijderen. Dit zou verwende prinsjes en prinsesjes opleveren die niet hebben geleerd om te gaan met tegenslag. De 'echte' wereld blijkt vervolgens heel anders te zijn, wat leidt tot psychische klachten. Het is echter onduidelijk in hoeverre de toename van psychische problemen onder jongeren te wijten is aan de opvoedstijl. Sterker nog, het is niet duidelijk of, en zo ja in hoeverre, het curling-ouderschap toeneemt ten opzichte van het verleden. Er zijn geen cijfers over bekend. De aanwijzingen zijn vooral anekdotisch.

2.2.4. Leven in crisistijd: wooncrisis, klimaatcrisis, geldzorgen

We leven momenteel in een tijd van opeenvolgende crises, die in het nieuws volop in de belangstelling staan. De coronapandemie is inmiddels grotendeels voorbij, maar de oorlog in Oekraïne en de vluchtelingencrisis zijn nog volop in beeld. Daarnaast raakt de Nederlandse samenleving steeds meer doordrongen van de klimaatcrisis en wordt dit steeds merkbaarder in de omgeving. Unicef noemt de klimaatcrisis zelfs een inbreuk op kinderrechten. Het is namelijk een inbreuk op bestaanszekerheid: kinderen en jongeren weten niet of zij in de toekomst nog een goed leven kunnen hebben. Uit onderzoek blijkt dat naar schatting ruim 70% van de kinderen, jongeren en jongvolwassenen zich hier zorgen om maakt (Van Yperen, 2022). Tussen de zeven en dertig procent van de Nederlandse kinderen van 8 tot 14 jaar geeft aan 's nachts wel eens wakker te liggen van klimaatverandering. De klimaatcrisis heeft dus een negatieve impact op het welbevinden van onze jeugd.

We zien daarnaast dat de wooncrisis het voor jongeren moeilijk maakt om woonruimte te vinden. Hier is weinig onderzoek naar gedaan, maar het onderzoek dat er wel is laat zien dat dit jongeren zwaar valt (Van der Heyden, 2022). Landelijk zien we tenslotte dat de armoede toeneemt, ondanks het feit dat het met Nederland economisch goed gaat. In de gemeente Meppel zien we echter gelukkig geen significante toename van het aantal kinderen dat in armoede opgroeit. Het percentage kinderen dat in een gezin met een inkomen van maximaal 120% van de bijstandsnorm opgroeit, zit in Meppel stabiel rond de 5,2%. Landelijk is dat 6,6% en in Drenthe gemiddeld 5,8% (CBS, 2011-2022; Snip, 2022).

Alles bij elkaar zijn dit factoren die impact hebben op het vertrouwen dat jongeren hebben in de toekomst. In Meppel geeft 14% van de jongeren aan weinig tot geen vertrouwen in de toekomst te hebben. Dit is iets beter dan gemiddeld in Drenthe.

2.2.5. Toenemende complexiteit in de samenleving

We vragen steeds meer van onze inwoners. Technologie maakt het leven makkelijker, maar ook complexer. Mensen moeten veel keuzes en afwegingen maken. Daarbij krijgen ze vaak tegenstrijdige informatie. Elk jaar kiezen voor een zorgverzekering, een nieuwe energieleverancier, een telefooncontract, een internetcontract, etc. Het vraagt veel van mensen, waaronder onze jeugd. Maar ook het maken van gezonde keuzes in eten is lastig. Aan de ene kant krijgen mensen van alle kanten advies over wat gezond eten is. Slank en/of gespierd zijn is een ideaal. Soms kloppen gezondheidsadviezen, soms niet. Daarnaast is ongezond eten vaak erg lekker en goedkoper en is het overal in reclames te zien. Gezonde keuzes maken wordt daardoor behoorlijk lastig. Dat geldt niet alleen voor jeugdigen, maar ook voor ouders, die dit in de opvoeding doorgeven. Een op de 7 kinderen kampt dan ook met overgewicht. En 1 op de 3 vindt zichzelf te dik (Nederlands Jeugdinstituut, 2023).

2.2.6. Wachtlijsten belemmeren vroegtijdige hulp

Wachtlijsten in de jeugdhulp kunnen leiden tot escalatie van problematiek. Soms wordt er overbruggingszorg ingezet, maar deze is per definitie minder passend dan de geïndiceerde hulp. De problematiek kan tijdens de wachttijd gegroeid zijn, waardoor er langere of zwaardere zorg nodig is om de jeugdige te helpen. Wachtlijsten zijn ontstaan doordat er steeds meer vraag is naar bepaalde vormen van jeugdhulp. Daarnaast heeft ook deze sector last van personeelstekorten, een hoge werkdruk, groot personeelsverloop, hoog ziekteverzuim en administratieve lastendruk.

2.3. Oplossingsrichtingen

Er zijn een aantal algemene strategieën bekend die invloed hebben of kunnen hebben op het terugdringen van het gebruik van en de kosten voor jeugdhulp. Ook zijn er beschermende factoren waarvan we weten dat jeugdigen die deze sterker ervaren of bezitten, minder jeugdhulp nodig hebben. Hieronder worden de belangrijkste strategieën kort benoemd. Door te voorkomen dat jeugdigen en gezinnen jeugdhulp nodig hebben neemt de druk op de jeugdhulp af. Daardoor worden de wachtlijsten korter en kunnen jeugdigen die dat nodig hebben snel passende ondersteuning krijgen. Escalatie van de problematiek tijdens de wachttijd wordt dan voorkomen.

2.3.1. Preventie en vroegtijdige interventie

Het versterken van preventieve programma's en vroegtijdige interventies resulteert op den duur in minder gebruik van specialistische jeugdhulp. Het gaat om programma’s die gericht zijn op het voorkomen, of vroegtijdig signaleren, van problemen bij jeugdigen en gezinnen voordat ze ernstiger worden en intensievere interventies vereisen. Dit kan het aantal jeugdigen verminderen dat later dure jeugdhulp nodig heeft.

Preventie richt zich op het voorkomen van het ontstaan van problemen, het in goede banen leiden van beginnende problematiek en het voorkomen dat problemen weer terugkeren. Er zijn drie niveaus van preventie:

- *Universele preventie*: richt zich op alle jeugdigen en hun ouders, bijvoorbeeld een lesprogramma voor het aanleren van sociale of emotionele vaardigheden.
- *Selectieve preventie*: richt zich op groepen jeugdigen en ouders met een verhoogd risico op problemen, bijvoorbeeld een online groepscursus voor jongeren met een ouder die psychische of verslavingsproblemen heeft.
- *Geïndiceerde preventie*: richt zich op individuele jeugdigen en ouders met een verhoogd risico op problemen en jeugdigen en ouders met een beginnend probleem, bijvoorbeeld een interventie voor kinderen en jongeren met een negatief zelfbeeld of voorschoolse educatie voor peuters die door de thuissituatie een groter risico hebben op een ontwikkelingsachterstand.

Uit verschillende internationale overzichtsstudies blijkt dat preventie in het algemeen kleine effecten heeft op het voorkomen van problemen en het in goede banen leiden van beginnende problematiek. In Nederland is vooral onderzoek gedaan naar de effectiviteit van preventieve interventies. Ook die blijkt vaak beperkt. Daar staat tegenover dat de preventieve activiteiten vaak weinig intensief en goedkoop zijn en een groot bereik hebben. Het effect van preventie is moeilijk te bewijzen omdat de gevolgen nooit helemaal zijn toe te schrijven aan de preventiemaatregel. Bovendien meten veel onderzoeken de effecten op de korte termijn, terwijl de effecten van preventie vaak pas later zichtbaar worden (Tuenter et al., 2021).

Het succes van een preventieve interventie hangt voor een groot deel af van de pedagogische kwaliteit van de omgeving waarin een kind opgroeit. Een kind met angstklachten dat een cognitieve gedragsinterventie volgt, heeft daarnaast bijvoorbeeld baat bij de steun van zijn ouders, bij het meedoen op de sportclub of theaterclub en bij een veilig klimaat in de klas. Sociale binding, erkenning, waardering voor positief gedrag, steun van belangrijke volwassenen en basisvoorzieningen in de omgeving van kinderen en jongeren zijn factoren die bijdragen aan een sterke basis die de kans op

gezond, veilig en kansrijk opgroeien en opvoeden zo groot mogelijk maakt (Ince et al., 2018). Een sterke basis zorgt ervoor dat ouders steun ervaren bij het opvoeden van hun kinderen en met eenvoudige opvoedvragen makkelijker terecht kunnen bij medeopvoeders.

Preventie werkt daarnaast als het concreet bijdraagt aan het oplossen van een specifiek probleem zoals schoolverzuim, kindermishandeling of depressie. De volgende werkwijze vergroot te kans op succes:

- *De belangrijkste vraagstukken rond het probleem scherp krijgen*
  Verzamel betrouwbare data op wijk-, buurt- of schoolniveau, formuleer doelgericht een gezamenlijke ambitie en verbind daar meetbare maatschappelijke resultaten aan.
- *Zorgen voor een samenhangende aanpak*
  Kies niet voor losse projecten, maar voor een aanpak met aandacht voor het pedagogisch klimaat, individuele steun, partnerschap met ouders, mentorcontact en het ontwikkelen van talenten zoals via sport, spel en culturele activiteiten.
- *Interventies inzetten waarvan bekend of onderbouwd is dat ze werken*
  Zet gericht de meest werkzame interventies in die passen bij het probleem.
  (Driendonks & Kruip, 2021)

Een Rotterdamse studie (Spit et al., 2019) laat zien dat het versterken van pedagogische basisvoorzieningen en vormen van universele preventie duidelijk bijdragen aan het verminderen van het beroep op jeugdzorg en de kosten daarvan. Het gaat bijvoorbeeld om interventies die met steun van de gemeente via het onderwijs en in de buurt met een groot bereik en tegen relatief lage kosten zijn uit te voeren, zoals Taakspel, Kanjertraining en Thuis op Straat. Veel besparingen bleken op andere beleidsterreinen dan de jeugdzorg te liggen, bijvoorbeeld op school- en arbeidsverzuim en de inzet van justitie en gezondheidszorg.

Zoals eerder beschreven hebben de meeste preventieve activiteiten weliswaar een klein effect, maar zijn die activiteiten vaak goedkoop en hebben ze een groot bereik. De preventieregel die het Nederlands Jeugdinstituut hanteert is daarom:

Klein effect x groot bereik x lage kosten x samenhangende aanpak = voldoende maatschappelijk profijt (Tuenter et al., 2021).

2.3.2. Samenwerking en netwerken

Integraal werken binnen de gemeente en samenwerking tussen de gemeente en andere relevante instanties en organisaties, zoals scholen, de jeugdgezondheidszorg, welzijnswerk en maatschappelijk werk, draagt bij aan een sluitend netwerk van hulp. Door samen te werken en informatie te delen, kunnen problemen vroegtijdig worden opgemerkt en kunnen de juiste diensten op het juiste moment worden ingezet. Daardoor vermindert de behoefte aan dure jeugdhulp. Samenwerken in regionaal of nationaal verband kan ook voordelen hebben en wordt verplicht gesteld bij de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 (zie hoofdstuk 3).

2.3.3. Eigen kracht en zelfredzaamheid gezinnen

Het stimuleren van de eigen kracht en zelfredzaamheid bij gezinnen is al tientallen jaren een speerpunt in het jeugdstelsel. Programma's ondersteunen die gezinnen helpen om zelfstandig problemen aan te pakken en te werken aan hun eigen oplossingen passen hierbij. Hierdoor kunnen gezinnen mogelijk de behoefte aan intensievere jeugdhulp verminderen. Uitgaan van eigen verantwoordelijkheid en eigen mogelijkheden (oftewel: van de eigen kracht) van jeugdigen en hun ouders, met inzet van hun sociale netwerk is, naast preventie, een van de transformatiedoelen uit de Jeugdwet. Of dit ook daadwerkelijk effect heeft is niet duidelijk onderzocht. Bekend is wel dat gezinnen meer aankunnen als zij een netwerk om zich heen hebben van mensen die hen praktisch en emotioneel ondersteunen (Black & Lobo, 2008). Wanneer meer gezinnen op eigen kracht verder kunnen en minder een beroep hoeven te doen op jeugdzorg, wordt de druk op deze hulp ook minder.

2.3.4. Efficiënte inkoop en contractbeheer

De kosten voor jeugdhulp kunnen in sommige gevallen verminderd worden door een efficiënt inkoopproces en effectief contractbeheer, wanneer dit niet al aanwezig is. Onderhandelen over gunstige tarieven en kwaliteitsnormen loont. Overstappen op taakgericht inkopen in plaats van een open-houseconstructie kan ook effectief zijn (zie paragraaf 3.3.4). Samenwerking tussen Jeugdwet en Wmo bij het inkopen van zorg heeft ook een positief effect, omdat verlengde jeugdhulp[7] dan minimaal ingezet hoeft te worden. Tenslotte kan het monitoren van de prestaties en inzet van zorgaanbieders tot kostenbesparende inzichten leiden.

2.3.5. Onderzoek en innovatie

Onderzoek en innovatie binnen de jeugdhulpsector kunnen positieve effecten hebben. Door te investeren in nieuwe benaderingen en effectieve interventies kunnen in sommige gevallen betere resultaten worden behaald tegen lagere kosten.

2.3.6. Investeren in een jeugd-vriendelijke samenleving

Naast de eerder genoemde factoren roepen steeds meer experts op om de maatschappij als geheel onder de loep te nemen. In plaats van op zoek te gaan naar oplossingen binnen de bestaande jeugdhulp op individueel niveau. We moeten op zoek naar structurele veranderingen die voorkomen dat jongeren hulp nodig hebben. Het NJI pleit ervoor dat gemeenten daar op de volgende manieren op inzetten (Van Yperen et al., 2023):

- **Nieuwe centrale waarden uitdragen**
  Dus geen normen en waarden die de prestatiedruk en geluksdruk verhogen, maar alternatieve waarden. Denk aan duurzaamheid, welbevinden, rechtvaardigheid en betekenisgeving. We moeten jongeren niet meer vragen: "wat is je talent, waar ben je goed in"? Maar: "wat vind je leuk om te doen, waar wordt je blij van"?
- **Gezamenlijke verantwoordelijkheid**
  De gemeente, ouders, scholen, het bedrijfsleven en andere partijen dragen allemaal bij aan de toekomst. Het is dan ook aan al deze partijen om zorg te dragen voor een hoopvolle toekomst voor onze jeugd.
- **Jeugdparticipatie**
  Veel plannen van de gemeente hebben invloed op (de toekomst van) kinderen en jongeren. Ook zij zijn inwoners. En dus is het belangrijk om ook hun stem te horen.

Het NJI pleit er daarom voor om bij elk scenario, bij elke beleidsnota, bij elk plan van aanpak aandacht te hebben voor het zogenaamde 'pedagogisch perspectief'. Dit is simpelweg het perspectief van opgroeiende kinderen en jongeren. Wanneer we als gemeente toekomstplannen of voorstellen in kaart brengen en beoordelen, kijken we naar een aantal factoren, zoals: financiën, maatschappelijk effecten, integraliteit, etc. Het NJI roept op om de 'P' van 'pedagogische aspecten' toe te voegen aan dit lijstje:

Pedagogische aspecten: wat betekent dit voor onze jeugd? Welke waarden draagt dit plan uit? Draagt het bij aan een hoopvolle toekomst? Zijn ook onze partners hier mee bezig? En hebben jongeren meegedacht over dit plan?

Door bij alle toekomstplannen aandacht voor onze jeugd te hebben, of het nou gaat om de omgevingsvisie of een kindregeling, versterken wij de omgeving waarin zij opgroeien. En dat heeft een positieve uitwerking op hun welbevinden.

---

7 Verlengde jeugdhulp is jeugdhulp aan jeugdigen tussen de 18 en 23 jaar. Dit wordt bijvoorbeeld ingezet wanneer er vanuit de Wmo geen passende hulp beschikbaar is.

2.3.7. Top tien beschermende factoren

De afgelopen jaren is er veel onderzoek gedaan naar de factoren die jongeren beschermen tegen psychische problemen. Kinderen en jongeren die onderstaande factoren in hoge(re) mate bezitten of ervaren, hebben minder psychische problemen. Uit verschillende onderzoeken heeft het NJI een top tien van beschermende factoren samengesteld. Het versterken van deze factoren leidt in theorie op den duur tot minder jeugdhulpgebruik. Het gaat om factoren die bij het normale leven horen. Het stimuleren van deze factoren zal dan ook vooral in de algemeen toegankelijke leefomgeving plaatsvinden:

1. **Sociale binding**
   Jeugdigen hebben een warme, ondersteunende relaties. In het gezin, op school, met vrienden, in de wijk. De binding/hechting die op jonge leeftijd met ouders en andere verzorgers ontstaat vormt de basis voor latere banden met vrienden, school en gemeenschap.
2. **Van betekenis zijn**
   Kinderen en jongeren moeten kansen krijgen om een concrete, betekenisvolle en gewaardeerde bijdrage te leveren aan verbanden waarvan zij deel uitmaken (familie, school, gemeenschap).
3. **Prosociale normen**
   Voor een gezonde ontwikkeling van jeugdigen is het nodig dat jeugdigen opgroeien in een omgeving waarin duidelijke normen en waarden voor positief gedrag uitgedragen en nageleefd worden.
4. **Erkenning en waardering voor positief gedrag**
   Om hun sociaal gedrag te versterken is van groot belang dat jeugdigen erkenning en waardering krijgen voor positief gedrag. Sociale bekrachtigers zijn essentieel voor het ontwikkelen van positief gedrag en kunnen afkomstig zijn uit het gezin, de school, de vriendengroep en de gemeenschap waartoe de jeugdige behoort.
5. **Steun belangrijke volwassenen**
   Steun van ouders en andere volwassenen in de omgeving van jeugdigen, zoals pedagogisch medewerkers in de kinderopvang, leerkrachten en volwassenen in de buurt, is van belang voor het welbevinden en voorspoedige ontwikkeling van jeugdigen. Daarnaast vinden we in de literatuur aanwijzingen dat ook de toegankelijkheid van voorzieningen (school, kinderopvang, jongerenwerk, sportclubs, culturele clubs, etc.) medebepalend is voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen.
6. **Constructieve tijdsbesteding**
   Dit gaat om kansen die geboden worden vanuit het gezin en de gemeenschap aan jeugdigen om in hun vrije tijd deel te kunnen nemen aan bijvoorbeeld creatieve activiteiten (muziek, theater) en jeugdprogramma's (zoals sport, clubs, kerk of verenigingen). Idealiter gaat het om activiteiten die jongeren in contact brengen met volwassenen die hen aanmoedigen en ondersteunen bij het ontwikkelen van hun talenten en vaardigheden (zie 2.3.8 voor verdere toelichting).
7. **Competenties bezitten**
   Het gaat om sociale, emotionele en gedragsmatige competenties. Gedragsmatige competentie refereert aan effectief gedrag op het gebied van non-verbale communicatie, verbale communicatie en in actie komen. Sociale competentie gaat om vaardigheden zoals het opvangen en interpreteren van sociale signalen, vaardigheden om interpersoonlijke problemen op te lossen, het kunnen uitzoeken van modelfiguren en steunbronnen en het anticiperen op gevolgen van eigen gedrag. Emotionele competentie is het vermogen om gevoelens en emotionele reacties van zichzelf en anderen te kunnen identificeren en er adequaat op te kunnen reageren. Deze competenties blijken bij te dragen aan schoolsucces, prosociaal gedrag, goede relaties met vrienden en volwassenen en minder probleemgedrag.
8. **Cognitieve vaardigheden**
   Bij cognitieve vaardigheden kan onderscheid gemaakt worden tussen algemene cognitieve vaardigheden, zoals logisch en analytisch denken en abstract redeneren en specifiek cognitieve vaardigheden, zoals lees- en rekenvaardigheden, die belangrijk zijn voor schoolsucces.
9. **Schoolmotivatie**
   Dit gaat om betrokkenheid bij leeractiviteiten, binding met school, prestatiemotivatie en positieve verwachtingen ten aanzien van eigen succes. Schoolmotivatie wordt beïnvloed door onder meer ouderlijke attitudes, ouderbetrokkenheid en aanmoediging. Daarnaast zijn normen en waarden uitgedragen door de gemeenschap en de vriendengroep van groot belang.

10. Positieve identiteit

Positieve identiteit gaat om hoe jongeren zichzelf zien in relatie tot de toekomst, hun eigenwaarde en gevoel van persoonlijke effectiviteit. Persoonlijke effectiviteit (self-efficacy) is de overtuiging dat je met je eigen gedrag persoonlijke doelen kan bereiken. (Ince et al., 2018)

2.3.8. Constructieve tijdsbesteding: het IJslands preventiemodel

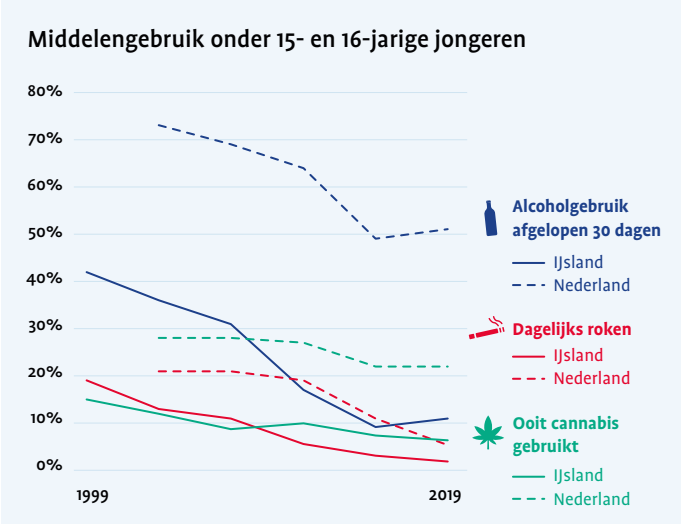
Een goed en laagdrempelig basisaanbod van voorzieningen is niet alleen van belang voor de mentale gezondheid van onze inwoners. Een slimme inzet van aanbod biedt ook een oplossing voor andere problemen, zoals overlast door 'hangjongeren' en middelengebruik onder jongeren. Het zogenaamde 'IJslands preventiemodel' illustreert dit goed. In een aantal Nederlandse gemeenten is in 2018-2021 een pilot gehouden om te beoordelen in hoeverre dit model in Nederland ook effectief is. De betreffende gemeenten zijn enthousiast en hebben de aanpak ook voortgezet na 2021.

Het IJslandse preventiemodel Youth in Iceland is een op de wetenschappelijke literatuur gebaseerde benadering ('evidence based') om middelengebruik (alcohol, tabak en drugs) door jongeren te voorkomen. De reden voor de ontwikkeling van het preventiemodel was een toenemend gebruik van middelen onder IJslandse jongeren in de jaren '90. Volgens de ontwikkelaars van het IJslandse preventiemodel zijn de kernelementen:

1) een theorie gedreven aanpak
2) evidence-based
3) samenwerking tussen belangrijke stakeholders in de community.

Het IJslandse model richt zich op het gezin, vrije tijd, school en peergroep. De aanpak benadrukt onder andere het belang van georganiseerde vrijetijdsbesteding voor jongeren. Voorwaarde is dat de activiteiten van goede kwaliteit zijn. Dat betekent dat de activiteiten worden begeleid door professionals, die een goed rolmodel zijn voor jongeren. Daarnaast vinden de activiteiten plaats in een gezonde omgeving, waarin jongeren niet in aanraking komen met middelen. Dit kunnen verschillende typen activiteiten zijn, zoals sport, kunst en cultuur.

Na 20 jaar zijn de resultaten bijzonder positief. Of de ontwikkelingen inderdaad deels of geheel toe te schrijven zijn aan Youth In Iceland is niet helemaal met zekerheid te zeggen. Echter, in gemeenten die deze aanpak hebben geïmplementeerd was bijvoorbeeld de afname in alcoholgebruik sterker dan in gemeenten die dat niet deden (Smeet et al., 2019).

Infographic 'Gezond en Kansrijk opgroeien', Trimbos Instituut, 2021.

3. Kaders

Bij het opstellen van deze jeugdnota spelen verschillende kaders mee. Het gaat om landelijke en lokale kaders. Er zijn ook regionale aspecten aan jeugdhulp, maar dat gaat vooral over regionale samenwerking en minder over kaders. Op landelijk niveau is uiteraard de Jeugdwet leidend. Op dit moment zijn er een aantal wetswijzigingen op route met een ingangsdatum in 2024 of 2025. Het is belangrijk om hier alvast op te anticiperen. Deze worden beschreven onder het kopje 'Hervormingsagenda jeugd 2023-2028'. Daarnaast zijn de IZA- en GALA-akkoorden[8] van belang, evenals de Aanpak 'Mentale gezondheid: voor iedereen'. Op lokaal niveau worden kaders geboden door het 'Coalitieakkoord Meppel', het 'Meppeler Akkoord Onderwijs en zorg voor de jeugd' en door 'Koers'.

Allereerst is het echter belangrijk om de rol van ouders en de rol van de overheid onder de loep te nemen.

3.1. Rol van de ouders, rol van de overheid

Als het gaat om kinderen en jongeren zijn ouders in de basis altijd verantwoordelijk. De overheid is ondersteunend Op de website kinderrechten.nl[9] staat het als volgt beschreven:

Ouders hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de verzorging en de opvoeding van hun kind. Als ouders deze verantwoordelijkheid niet kunnen dragen, dan kan een voogd deze verantwoordelijkheid op zich nemen. Als een ouder of een voogd beslissingen moet nemen die het kind aangaan, dan moeten zij het belang van het kind altijd voorop stellen. Het is daarbij ook belangrijk dat er naar de mening van het kind wordt gevraagd en geluisterd. Aan de mening van het kind moet dan passend belang worden gehecht. Er moet dus rekening gehouden worden met de leeftijd en met de ontwikkeling van het kind. De ouders of de voogd hebben bovendien de plicht het kind te begeleiden bij het waarmaken van de rechten uit het Kinderrechtenverdrag.

Kinderen hebben het recht om bij hun ouders op te groeien. Tenzij dat niet in het belang is van het kind. De bedoeling van opvoeden is dat het kind zo goed mogelijk wordt begeleid naar zelfstandigheid. De overheid heeft de plicht ouders hierbij te ondersteunen als zij dat nodig hebben. Dat kan bijvoorbeeld door ouders begeleiding te bieden bij hun opvoedtaken.[10]

De essentie is dat ouders primair verantwoordelijk zijn en kinderen in de basis het recht hebben om bij hun ouders op te groeien. De overheid ondersteunt alleen waar nodig. Het belang van het kind moet altijd voorop staan. Daarbij is het belangrijk dat het kind ook naar zijn of haar mening wordt gevraagd en dat er naar die mening geluisterd wordt.

3.2. Landelijke kaders

Er is een aantal landelijke kaders waar we rekening mee moeten houden bij het jeugdbeleid. Deze beschrijven de plichten, taken en verantwoordelijkheden van de gemeente rond jeugdhulp.

3.2.1. Jeugdwet

De Jeugdwet is bedoeld voor jeugdigen (kinderen en jongeren) en hun ouders die ondersteuning nodig hebben bij het opgroeien of bij de opvoeding. Het gaat om jeugdigen tot de leeftijd van 18 jaar. In sommige gevallen is verlengde jeugdhulp tot 21 of 23 jaar mogelijk. Gemeenten hebben een brede taak in de Jeugdwet. Zij geven de toegang tot jeugdhulp vorm en zorgen ervoor dat kinderen en ouders goede en toegankelijke jeugdhulp krijgen. Dit doen zij door contracten aan te gaan met jeugdhulpaanbieders. Ook zijn gemeenten opdrachtgever voor gecertificeerde instellingen,

8 Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
9 Nederland heeft het Kinderrechtenverdrag bekrachtigd op 8 maart 1995 en is sindsdien verplicht het verdrag na te leven. Nederland heeft aangegeven zich op drie punten niet geheel aan het verdrag te willen houden. Deze hebben geen betrekking op de rol van de ouders.
10 Deze samenvatting is gebaseerd op artikel 3, 5, 7, 8, 9, 12, 18, 21 en 30 uit het Kinderrechtenverdrag.

die jeugdbescherming en jeugdreclassering bieden. Verder nemen gemeenten maatregelen om kindermishandeling aan te pakken.

In artikel 2.1 staat beschreven dat het gemeentelijk beleid moet bestaan uit: preventie, jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Het beleid op deze vier onderwerpen is gericht op:

- Opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen voorkomen, vroeg signaleren en hier vroeg interventies voor bieden;
- Het opvoedkundige klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang versterken;
- De opvoedvaardigheden van de ouders bevorderen, zodat zij in staat zijn hun verantwoordelijkheid te dragen voor de opvoeding en het opgroeien van hun kinderen;
- De eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, zijn ouders en de personen die tot hun sociale omgeving behoren inschakelen, herstellen en versterken. Daarbij wordt voor zover mogelijk uitgegaan van hun eigen inbreng;
- De veiligheid van de jeugdige in de opvoedsituatie waarin hij opgroeit bevorderen;
- Integrale hulp aan de jeugdige en zijn ouder bieden, indien sprake is van multiproblematiek;
- Familiegroepsplannen tot stand brengen en uitvoeren en hulp verlenen op basis van familiegroepsplannen.[11]

Aanpassingen op de Jeugdwet zijn al enige tijd in ontwikkeling, gekoppeld aan de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 (zie paragraaf 3.2.2). Eind 2022 hadden deze al naar de Tweede Kamer zullen gaan, maar dit is uitgesteld naar 2023-2024. De aanpassingen betreffen de volgende onderwerpen:

- De jeugdhulpplicht toespitsen op jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties, namelijk: jeugdigen in onveilige situaties en/of jeugdigen met ernstige gedragsproblematiek, een aandoening, stoornis of (chronische) beperking, waarbij de inzet van jeugdhulp noodzakelijk is gezien de aard en ernst van de hulpvraag.
- De verplichting aan gemeenten om hoogspecialistische jeugdhulp regionaal in te kopen. (Hervormingsagenda Jeugd 2023- 2018, p.19)

Deze wijzigingen zijn een gevolg van de wachtlijsten in de jeugdhulp. Onder andere doordat steeds meer jeugdigen gebruik maken van (specialistische) jeugdhulp en door de krapte op de arbeidsmarkt, ontstaan wachtlijsten. Deze wetswijziging helpt gemeenten om keuzes te maken wie wel en wie geen jeugdhulp krijgt, want de jeugdhulpplicht wordt smaller. Gemeenten kunnen op die manier inwoners met lichtere problematiek naar het voorliggend veld verwijzen. Op die manier blijft jeugdhulp beschikbaar voor jeugdigen en gezinnen in de meest kwetsbare situaties. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 3.2.2.

3.2.2. Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

De Hervormingsagenda jeugd 2023-2028 is halverwege 2023 gepubliceerd in conceptvorm. Op 14 juni 2023 heeft de Algemene ledenvergadering van de VNG[12] ermee ingestemd. De agenda is een principeakkoord tussen het Rijk, gemeenten, zorgaanbieders, zorgprofessionals en cliëntorganisaties. De titel van de agenda geeft het tijdspad al aan: starten met de hervormingen in 2023 (nog voordat de wetswijzigingen zijn geïmplementeerd) en deze afronden eind 2028. Op dat moment wordt er door het Rijk een besparing van 1 miljard per jaar op jeugdhulp verwacht. De Hervormingsagenda is dus ook een bezuinigingsopdracht.

11 Jeugdwet, artikel 2.1 [geldend op 22 juni 2023].
12 Vereniging van Nederlandse gemeenten.

De Hervormingsagenda heeft de volgende uitgangspunten als visie:

1. We leven in een inclusieve samenwerking waarin iedereen kan meedoen.
2. We hebben vertrouwen in en versterken de directe leefomgeving en sociale basis.
3. Lokale (wijk)teams bieden laagdrempelige, passende ondersteuning voor wie er met het eigen netwerk niet uit komt.
4. Passende zorg (de juiste zorg op de juist plek en op het juiste moment) is snel beschikbaar.
5. Jeugdhulp sluit aan bij de leefwereld en leefomgeving van jeugdigen.

Hierbij wordt opgemerkt dat deze visie vraagt om bewuste en scherpe keuzes. Zowel de jeugdzorg als het jeugdzorgstelsel moeten en kunnen beter. De Hervormingsagenda benoemt hierbij tien opgaven:

1. We hebben met elkaar een **fundamenteel gesprek** te voeren over opvoeden en opgroeien en de ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan het toenemende beroep op jeugdhulp.
2. **Breed kijken**: wanneer jeugdigen en gezinnen jeugdhulp nodig hebben, wordt rekening gehouden met de situatie van het gezin waarin een jeugdige opgroeit: onderwijs, armoede, schulden, huisvestingsproblematiek, de druk van de prestatiemaatschappij en problematiek van ouders.
3. Waar jeugdhulp nodig is, moet deze toegankelijk en beschikbaar zijn **voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen**.
4. Jeugdigen en hun ouders moeten voor jeugdhulp **laagdrempelig en dicht bij huis** terecht kunnen bij stevige lokale teams die waar nodig ook zelf passende en samenhangende basishulp bieden: zowel licht als zwaarder en zowel kort als langdurig (bijvoorbeeld ook langdurige lichtere hulp).
5. We zorgen dat kinderen zoveel mogelijk thuis opgroeien, ook als zij hulp nodig hebben. Om die reden zetten we in op het voorkomen en **terugdringen van residentiële jeugdhulp**.
6. **Kwaliteitsimpuls**: Jeugdigen en ouders moeten erop kunnen vertrouwen dat de zorg die zij ontvangen, bijdraagt aan het realiseren van de doelstelling van de jeugdige en/of ouders/opvoeders (oftewel: effectief is).
7. In het bijzonder moeten kwetsbare jeugdigen kunnen rekenen op **tijdige en passende hulp**.
8. De meeste tijd en aandacht moet uitgaan naar het daadwerkelijk verlenen van jeugdzorg. Hiervoor moeten de uitvoering en inkoop vereenvoudigd en gestandaardiseerd worden, **administratieve lasten verlaagd worden** en negatieve effecten van marktwerking worden tegengegaan.
9. Het is nodig de **informatiebasis** sterk te verbeteren, voor beter inzicht en overzicht, elke dag te leren en het stelsel vanuit daar verder te ontwikkelen.
10. We moeten **met minder middelen gerichter keuzes maken**.

In de Hervormingsagenda wordt tenslotte uitgebreid beschreven welke maatregelen worden genomen. Deze zijn weer verdeeld over acht thema's:

1. Reikwijdte: jeugdhulpplicht voor de meest kwetsbare jeugdigen en gezinnen
2. Jeugdhulp steviger verbinden aan aanpalende domeinen zoals het onderwijs, volwassenen-ggz en bestaanszekerheid
3. Stevige lokale teams en toegang
4. Terugdringen residentiële jeugdhulp: zo thuis mogelijk
5. Kwaliteitsverbetering en blijvend leren
6. Verbeteren van de organisatie en inkoop van specialistische jeugdzorg
7. Eenvoudigere uitvoering en inkoop, minder administratieve lasten en aanpak negatieve effecten marktwerking
8. Verbeteren inzicht in het functioneren van het jeugdstelsel met data en monitoring

Kortom, een grote opgave voor gemeenten.

3.2.3. Coalitieakkoord kabinet Rutte IV

In het coalitieakkoord van kabinet Rutte IV werd duidelijk dat kansengelijkheid voor jeugdigen een belangrijk speerpunt is in de komende periode:

Iedereen in Nederland verdient een goed bestaan en moet mee kunnen doen. Dat begint bij het bieden van dezelfde kansen aan alle kinderen, jongeren en studenten om zich te ontwikkelen en te ontplooien. […] We vergroten de kansengelijkheid door te investeren in kinderopvang, voor- en vroegschoolse educatie en de rijke schooldag. […] We zorgen voor een goede start voor ieder kind op de kinderopvang, met het oog op de ontwikkeling van het kind [...] We voorkomen leerachterstanden bij de start door het stimuleren van de deelname van kinderen met een taalachterstand aan voor- en vroegschoolse educatie (VVE), het versterken van de kwaliteit, en de relatie tussen opvang en onderwijs te versterken. […] Als onderdeel van een brede aanpak van bestrijding van armoede in kwetsbare wijken door gemeenten investeren we in een rijke schooldag waarbij scholen zelf bepalen wat zij nodig achten om de kansenongelijkheid te verkleinen.

Kansengelijkheid staat dus hoog in het vaandel. De gemeente draagt hier vanuit allerlei beleidsterreinen aan bij, maar is alleen in de voorschoolse periode officieel (vanuit een wettelijke verplichting) regievoerder. Hierbij is een nauwe samenwerking met voorschoolse voorzieningen, scholen, de jeugdgezondheidszorg en andere partners essentieel.

Met de val van het kabinet is de vraag of deze lijn wordt doorgezet door het volgende kabinet. Hier kunnen we op dit moment onmogelijk op anticiperen. Daarom gaan we in deze jeugdnota uit van de ingezette richting.

3.2.4. Aanpak ‘Mentale gezondheid: van ons allemaal’

De Aanpak ‘Mentale gezondheid: van ons allemaal’ is door verschillende ministeries gezamenlijk ontwikkeld naar aanleiding van de cijfers rond mentale gezondheid. Daaruit blijkt dat vooral jongeren en jongvolwassenen mentaal ongezond zijn, zoals in hoofdstuk 2 van dit document is geïllustreerd voor jongeren. De Aanpak heeft bijzondere aandacht voor jongeren en is daarmee een relevant kader voor deze Meppeler jeugdnota. De Aanpak Mentale gezondheid heeft de volgende doelen:

- Bespreekbaar en zichtbaar maken van het belang van mentaal gezond zijn en blijven, gericht op het individu én de maatschappij.
- Meer naar de voorkant en inzetten op preventie (versterken van mentale gezondheid en het bieden van laagdrempelige ondersteuning waar gewenst).
- Het bieden van handvatten om met de eigen mentale gezondheid aan de slag te gaan én oog te hebben voor de mentale gezondheid van een ander.

Deze doelen zijn vervolgens vertaald naar 5 actielijnen:

1. Mentaal gezonde maatschappij
2. Mentaal gezonde buurt
3. Mentaal gezond onderwijs
4. Mentaal gezond aan het werk
5. Mentaal gezond online

Een aantal activiteiten onder deze actielijnen hebben directe raakvlakken met deze jeugdnota. Zo wil de Aanpak het maatschappelijk debat over de prestatiegerichte samenleving aanzwengelen. De sport- vrijetijds- en cultuursector worden betrokken bij het bespreekbaar maken van mentale gezondheid. Zowel sport als cultuur hebben een duidelijke relatie met welzijn en mentale gezondheid. Cultuurparticipatie wordt benadrukt. Ook Maatschappelijke Diensttijd-projecten voor jongeren worden benoemd als goed voor de mentale gezondheid.

In het onderwijs wil de Aanpak het ondersteuningsprogramma 'Welbevinden op school' opschalen via het programma Gezonde School. Het vergroten van mediawijsheid en digitale vaardigheden is belangrijk om jeugdigen de helpen om een digitale balans te bewaren. Laagdrempelige online interventies, zoals apps, kunnen bijdragen aan het vergroten van mentale gezondheid.

3.2.5. IZA, GALA en Toekomstagenda 'Zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking'

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg voor de toekomst kwalitatief goed, toegankelijk en betaalbaar te houden. Om dit te bereiken zijn afspraken gemaakt tussen het ministerie van VWS en een groot aantal partijen in de zorg. Ondertekenaars van het IZA zijn onder meer overkoepelende organisaties van ziekenhuizen, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg. Voor het Integraal Zorgakkoord gelden de volgende uitgangspunten:

- Passende zorg is waardegedreven. Zorg is aantoonbaar effectief en heeft meerwaarde voor de patiënt. Mensen, middelen en materialen worden doelmatig ingezet.
- Passende zorg komt samen met en rondom de patiënt tot stand.
- Passende zorg is de juiste zorg op de juiste plek.
- Passende zorg gaat over gezondheid in plaats van over ziekte.
- Passende zorg wordt geleverd in een prettige werkomgeving.

Deze vijf uitgangspunten zijn weer leidend voor de acht verschillende onderdelen van de werkagenda:

1. Passende zorg: waardegedreven – samen met de patiënt, pakket en kwaliteit
2. Regionale samenwerking
3. Versterking organisatie eerstelijnszorg
4. Samenwerking sociaal domein, huisartsenzorg en ggz
5. Gezond leven en preventie
6. Arbeidsmarkt en ontzorgen zorgprofessionals
7. Digitalisering en gegevensuitwisseling
8. Contractering

Deze uitgangspunten en onderdelen overlappen (groten)deels met de uitgangspunten uit de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 vullen elkaar dus goed aan.

GALA is het Gezond en Actief Leven Akkoord. Gemeenten (VNG), GGD GHOR, Zorgverzekeraars en het ministerie van VWS hebben hierin afspraken gemaakt op het gebied van gezondheid en welbevinden. Dit dient als fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak op het gebied van preventie, gezondheid en sociale basis. Er wordt uitvoering mee gegeven aan de doelstellingen uit het coalitieakkoord en het Nationaal Preventieakkoord. Doel is het bevorderen en behouden van de fysieke en mentale gezondheid vanaf het prille begin, de eerste 1000 dagen, waarbij speciale aandacht uitgaat naar mensen in kwetsbare situaties. Hierbij wordt de beweging van ziekte en zorg, naar gezondheid en preventie benadrukt. De zogenaamde 'beweging naar de voorkant'. Met het GALA wordt ook een substantiële financiële impuls gegeven aan gemeenten om de doelen die in het akkoord gesteld zijn te kunnen behalen.

Het GALA wil in 2040 graag een gezonde generatie bereiken, met een focus op de jeugd door sport, voeding en bewegen. Om dit te bereiken zijn de volgende doelen geformuleerd:

a) Terugdringen gezondheidsachterstanden
b) Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten
c) Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis
d) Een gezonde leefstijl
e) Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid
f) Vitaal ouder worden
g) Domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie infrastructuur
h) Voor deze doelen zijn concrete resultaten geformuleerd in het GALA die worden gemonitord en waar partijen elkaar op kunnen aanspreken.

Het GALA geeft nadere invulling aan de afspraken die in het IZA zijn gemaakt over de regionale samenwerking tussen zorgverzekeraars en gemeenten op het terrein van gezondheidsbevordering en preventie en de inrichting van ketenaanpakken die meerdere domeinen (wetten) beslaan. Met het GALA wordt uitvoering gegeven aan de afspraak in het IZA dat zorgverzekeraars en gemeenten uiterlijk 1 januari 2025 niet-vrijblijvende regionale samenwerkingsafspraken hebben gemaakt over gezondheidsbevordering. Met de afspraken in het GALA wordt ook actief uitvoering gegeven aan de ambitie uit het IZA dat mensen met een (lichte) hulp- of ondersteuningsvraag niet direct een Wmo-maatwerkvoorziening of zorg nodig hebben.

Daarnaast zijn afspraken gemaakt over toewerken naar een landelijk en duurzaam aanbod van vijf erkende ketenaanpakken die meerdere (gemeentelijke) domeinen beslaan:

1. De gecombineerde leefstijlinterventie (GLI)
2. De aanpak overgewicht en obesitas bij kinderen
3. Valpreventie bij ouderen
4. Welzijn op recept
5. Kansrijke start

Ook het GALA heeft dus onderdelen die zich specifiek richten op de jeugd en die mede richting geven aan het Meppeler jeugdbeleid.

3.3. Lokale kaders

De belangrijkste lokale kaders zijn als volgt:

3.3.1. Meppeler Akkoord Onderwijs en zorg voor de jeugd

MEPPELER AKKOORD
Onderwijs en Zorg voor de Jeugd

Het Meppeler akkoord richt zich primair op het snijvlak onderwijs en zorg voor de leeftijd van 2 ½ jaar tot 18 jaar. De missie is: Alle jeugdigen in de gemeente Meppel krijgen de kans zich optimaal te ontwikkelen binnen een leer- en leefklimaat waarbij opvang, onderwijs en zorg afgestemd zijn. Uitgangspunt daarbij is meer inzet op preventie en minder zwaardere jeugdhulp. We stellen bij de ondersteuningsvragen van jeugdigen het leren van elkaars kennis en deskundigheid centraal. We bouwen aan een effectief functionerend netwerk van professionals waarbij de aanpak cyclisch wordt geëvalueerd en ouders nauw betrokken zijn. Elkaar leren kennen en als professionals multidisciplinair samenwerken. Elkaar snel kunnen bereiken, korte lijnen hebben, elkaars talenten, kennis en kunde kunnen inzetten. Snel, effectief en versterkend samenwerken waarbij we het kind/de jeugdige “echt” centraal zetten.

De uitgangspunten van het Meppeler Akkoord komen terug ook in deze beleidsnota.

3.3.2. Coalitieakkoord Meppel

In het coalitieakkoord van de gemeente Meppel staat op pagina 17 het volgende beschreven over kansengelijkheid, ontwikkeling en zorg. Dit nemen we mee in deze beleidsnota:

Meppel is een sociale gemeente. De zorg voor elkaar, zeker voor mensen die het moeilijk hebben, staat hoog in het vaandel. Dat is belangrijk, vooral in deze tijd van toename van kansenongelijkheid en scherpere tegenstellingen. Onze uitdaging is allereerst om verschillen te verkleinen en mensen dichter bij elkaar te brengen. Juist op gemeentelijk niveau is de menselijke maat, sociale samenhang en het contact tussen overheid en inwoner te verbeteren.

De tweede uitdaging is de zorg voor mensen effectief te organiseren en uit te voeren. Aandacht moet worden gegeven aan afspraken met en samenwerking tussen zorgpartijen, versterken van vertrouwen in de professional en meer inzet op het voorkómen van problemen (preventie en samenwerking in het zogenaamde voorliggend veld).

Ontplooiing is een derde element. Jezelf ontwikkelen verrijkt het leven. Onderwijs is daarbij belangrijk, maar zeker ook cultuur en en sport. We willen onze inwoners aanbieden zich te kunnen ontwikkelen en rijke ervaringen op te doen.

We willen dat zorg en ondersteuning beschikbaar is voor wie het nodig heeft. Tegelijkertijd is betaal-baarheid van belang voor de structurele beschikbaarheid en kwaliteit ervan.

Onze benadering rust op vijf pijlers:

a) *Preventie: we zetten in op actief preventiebeleid, zowel rond leefstijlkwesties als overgewicht, alcohol, roken, drugs maar ook bij zorg en financiële problemen;*
b) *Vroegsignalering: via netwerken van 'vindplaatsen' (kinderopvang, scholen, huisartsen, thuiszorg, buurtwerk, corporaties, e.d.) trachten we problemen zo vroeg mogelijk te signaleren, zodat verergering voorkomen kan worden;*
c) *Zorg nabij en maatwerk: een samenhangende en persoonlijke aanpak levert het beste resultaat, waarbij coördinatie tussen verschillende disciplines essentieel is; […]*
d) *Vertrouwen in de zorgprofessional en beperken van bureaucratie.*
e) *We zetten in op het verminderen van het aantal uithuisplaatsingen van jeugdigen onder de 18 jaar door gezinnen preventief te ondersteunen.*

3.3.3. Koers en Visie, missie & leidende principes sociaal domein

Als gemeente Meppel spelen we in op de ontwikkelingen in onze maatschappij. We gaan meer in gesprek met mensen in onze samenleving om maatschappelijke en dienstverleningsvraagstukken samen op te lossen. Indien gewenst zorgen wij hierbij voor maatwerk. Dit is Koers. Koers heeft drie uitgangspunten die ook op deze jeugdnota van toepassing zijn:

- We zetten daarbij de **bedoeling centraal**; doen wat nodig is staat bij ons voorop, in plaats van doen wat hoort. Zo houden we de hoofdzaak en de menselijke maat in beeld. Het gaat immers om de betekenis van wat de gemeente doet in het leven van de inwoner of de ondernemer.
- Van de gemeente mag **betrouwbaar partnerschap** worden verlangd. Randvoorwaardelijk hierbij is dat de gemeente zijn basiskwaliteit op orde heeft en houdt. Meppel is een gemeente die meedenkt, verstand van zaken heeft, wettelijke taken uitvoert, afspraken nakomt, professioneel is met aandacht voor kwetsbare inwoners.
- We gaan **samen** met anderen uit onze samenleving **flexibel aan de slag**, waarbij er meer ruimte komt voor het goede gesprek, eigen initiatief en participatie. Anderzijds doen we een groter beroep op de eigen regie, weerbaarheid en het zelf oplossend vermogen. Steeds vaker zijn we deelnemer en/ of facilitator in een proces.

De visie, missie en leidende principes sociaal domein sluiten hier bij aan.

Visie
In de sociale gemeente Meppel is de inwoner het vertrekpunt. De inwoner neemt zelfregie en leeft zo zelfstandig mogelijk. Waar nodig ondersteunt de gemeente Meppel en sluiten wij zo dicht mogelijk aan op de eigen vertrouwde omgeving van de inwoner. De gemeente zet in op preventie. Daarbij doen we wat nodig is, werken wij vanuit vertrouwen en zijn wij benaderbaar.

Missie
Wij staan voor respectvol en laagdrempelig contact met onze inwoners. Wij bieden goede dienstverlening en dragen hiermee bij aan een inclusieve samenleving. Wij durven buiten onze eigen structuren en systemen te denken en te doen. Beleid is hierbij volgend aan de uitvoering en aan landelijke en lokale ontwikkelingen. De standaard dienstverlening regeling wij eenvoudig, snel en bij voorkeur digitaal. Wanneer standaard dienstverlening niet volstaat bieden wij voldoende ruimte voor maatwerk.

De vier **principes** volgen hieruit:

- Inwoners aan zet
- Integraal werken
- Betrouwbaar partnerschap
- Werken vanuit de bedoeling

Deze uitgangspunten staan ook in de jeugdnota centraal.

3.3.4. Ontwikkelagenda Jeugd

In 2021 heeft de gemeenteraad de motie ‘gewenst voorzieningenniveau Jeugdhulp” aangenomen. Naar aanleiding hiervan zijn informerende bijeenkomsten voor de gemeenteraad georganiseerd. Hieruit voortvloeiend is de ‘ontwikkelagenda jeugdhulp’ door de gemeenteraad omarmd. De Meppeler ontwikkelagenda jeugdhulp kent 3 stappen/pijlers:

1. Basis op orde
Doel: beter analyseren en meer zicht op de vraag en de uitgaven. Onder ‘de basis op orde’ verstaan we dat onze processen op maat zijn, dat onze verordening en beleidsregels passend zijn en dat we zicht hebben op de trends en ontwikkelingen die zich binnen het jeugddomein voordoen.

2. Toevoegen van lichte, kortdurende ondersteuning aan de toegang (indicatieloos)
Doel: een verschuiving van zware intensieve en langdurige hulp naar lichtere en kortdurende hulp. Hiervoor is nodig dat we lichte kortdurende hulp zodanig contracteren dat deze zonder indicatie kan worden ingezet. Door deze manier van contracteren krijgen zorgaanbieders ook meer zicht op de lokaal aanwezige afschalingsmogelijkheden.

3. Andere wijze van contracteren specialistische jeugdhulp
Doel: uitbannen van de perverse prikkels en focus op inzetten van de juiste en effectieve jeugdhulp. Dit is mogelijk door in te kopen via een taakgerichte bekostiging in plaats van een open-houseconstructie. Open House kenmerkt zich door contracten zonder omzetgarantie. Dit heeft tot gevolg dat de zorgaanbieders moeten zorgen voor voldoende instroom van cliënten en deze ook lang genoeg moeten vasthouden om zich van voldoende inkomsten te verzekeren. We noemen dit de ‘perverse prikkel’. Ook het doorvoeren van veranderingen en het maken van afspraken is lastiger binnen deze constructie met 165 zorgaanbieders. Taakgerichte inkoop betekent dat de gemeente nog slechts zaken doet met één of enkele aanbieders in de vorm van een consortium van aanbieders. We werken dan met een langdurig contract met een omzetgarantie ter hoogte van de rijksbijdrage. De kwaliteit en de effectiviteit van de geleverde zorg krijgt hierbij een hoge prioriteit voor het consortium. En dat is wat we als gemeente graag willen.

3.3.5. Gerelateerd beleid

- Onderwijsachterstandenbeleid gemeente Meppel 2023-2026
- Omgevingsvisie
- Duurzaamheidsbeleid
- Kansrijke Start
- Lokaal preventieakkoord
- Visie op sport en beweging in de gemeente Meppel
- Uitvoeringsplan Armoede en schulden 2024-2027 (in ontwikkeling)
- Werkende keten
- Cultuurbeleid (in ontwikkeling)
- Wmo beleid
- Visie, missie en leidende principes Sociaal Domein
- Ontwikkelagenda jeugdhulp

3.4. Hoe is dit beleidsplan tot stand gekomen?

Dit beleidsplan is tot stand gekomen met de input van tientallen collega's uit het sociaal domein en het fysiek domein. Er is actief gezocht naar de raakvlakken met jeugd op alle beleidsterreinen. Want eigenlijk elk beleidsterrein heeft die raakvlakken. Alleen door de krachten bundelen en samen een visie voor ogen te hebben, gaat het lukken om deze ook tot uitvoering te brengen.

Daarnaast zijn ook jeugdigen, en dat met name jongeren, gevraagd naar hun mening en wensen op een aantal terreinen. Dit is gebeurd via de jeugdraadbijeenkomst op 7 juni 2023, via de presentatie van Living Lab op 21 juni 2023 en via een uitvraag door Living Lab.

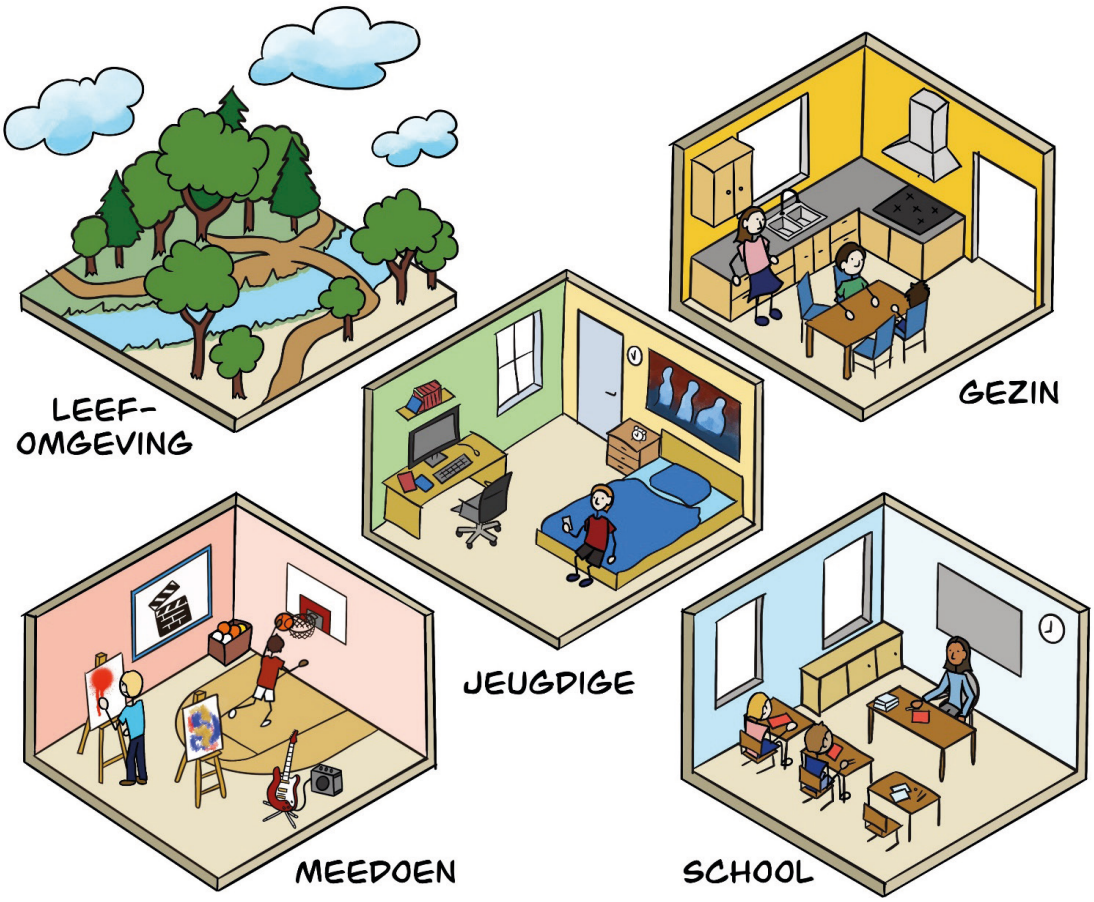
De adviesraad sociaal domein is ook gevraagd om mee te denken. Hiervoor is contact gelegd met de werkgroep goed opgroeien. De werkgroep is meegenomen in de grote lijn en heeft vervolgens feedback, aanvullingen, tips en wensen aangegeven. Deze bijeenkomst heeft plaatsgevonden op 3 augustus 2023. Op 10 juli heeft er een afspraak plaatsgevonden met de secretaris van de adviesraad sociaal domein.

Ook partners in het jeugdstelsel zijn bevraagd over hun inzichten, visie, wensen en aanbevelingen. Dit hebben we gedaan door middel van een vragenlijst. Deze is verstuurd op 7 juli 2023. Daarnaast hebben we op 20 juli een verkennend gesprek gehad met het samenwerkingsverband Primair Onderwijs en het samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs over de raakvlakken met onderwijs. Op 11 september heeft hier vervolgens een officieel OOGO over plaatsgevonden, in lijn met artikel 2.2 van de Jeugdwet.

In bijlage IV is een overzicht te vinden van alle collega's, partners en andere partijen die hebben meegedacht.

4. Visie en uitgangspunten

Op basis van de cijfers, literatuur en kaders volgt in dit hoofdstuk een kapstok die richting geeft aan alles wat we doen op het gebied van jeugd. We beschrijven de uitgangspunten van het Meppeler jeugdbeleid aan de hand van 'vier cirkels van invloed' en 'vier gradaties van hulp'. In deze nota kijken we integraal naar onze jeugd. Een jeugdige staat niet op zich, maar is onderdeel van de samenleving op verschillende manieren. Dit betekent dat we kijken naar de volgende vier cirkels van invloed rond elk kind:

1. Gezin
Elke jeugdige is een uniek individu met eigen kenmerken. De jeugdige wordt echter ook gevormd, gestuurd, beperkt, gestimuleerd en gedreven door het gezin waarin het opgroeit.

2. School/dagbesteding
Jeugdigen besteden een groot deel van hun tijd op school en/of in de kinderopvang/voorschool. Wanneer zij dit niet kunnen, worden andere manieren gevonden om hun ontwikkeling te blijven stimuleren, zoals dagbesteding. De schoolomgeving heeft veel invloed op het leven van jeugdigen.

3. Meedoen
Buiten schooltijd is er ruimte om andere activiteiten te ondernemen. Dit kunnen activiteiten zijn op het gebied van sport, cultuur, godsdienst, verenigingen of vrijwilligerswerk. Maar ook sociale activiteiten, buitenspelen, (online) gamen, social media, bewegen, etc.

4. Fysieke leefomgeving
In welke wijk woont de jeugdige? Welke kansen en uitdagingen biedt de fysieke leefomgeving van de jeugdige? Ook dit heeft invloed op een jeugdige.

Wanneer jeugdigen problemen of uitdagingen ervaren dan kunnen zij hier in verschillende gradaties of niveaus hulp voor vragen en krijgen. We gaan uit van de volgende vier gradaties:

1. Basisvoorzieningen
Dit gaat om alle voorzieningen die voor iedereen beschikbaar zijn. Denk aan sport- en cultuurverenigingen, scouting, clubjes, religieuze gemeenschappen en dergelijke. Maar ook gewoon de ouders, vrienden, familie, leerkrachten en andere betrokkenen in het leven van een jeugdige. Voor veel problemen is in deze basis hulp of steun te vinden.

2. Preventieve ondersteuning
Sommige groepen hebben minder toegang tot de algemene basis of lopen meer risico op bepaalde problemen. Zij kunnen via een preventief programma (alvast) ondersteuning krijgen om problemen te voorkomen. Voorbeelden zijn: kindregelingen, gesubsidieerde peuteropvang, schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk.

3. Lichte eerstelijnshulp
Wanneer de problemen in de eigen kring niet kunnen worden opgelost, kan lichte, professionele hulp uitkomst bieden. Denk aan de praktijkondersteuner jeugd bij de huisartsen.

4. Specialistische hulp
Soms is specialistische jeugdhulp nodig. Hiervoor is een groot aantal zorgaanbieders beschikbaar.

In de gemeente Meppel werken we aan een beweging naar de voorkant (zie paragraaf 3.3.1 en 3.3.2: het Meppeler Akkoord en het coalitieakkoord). Dit betekent dat we staan voor krachtige basis en een positief klimaat voor jeugdigen om in op te groeien. Dat is de plek waar iedereen in de basis de steun en hulp zou moeten vinden die nodig is. Daarnaast richten we ons op brede preventie en vroege signalering. Niet voor elk gezin is de sterke basis in gelijke mate beschikbaar. Door preventie en vroege signalering ondersteunen we deze gezinnen om hier wel optimaal gebruik van de kunnen maken. Daarnaast maken we een duidelijke keuze om niet alleen in te zetten op het verkleinen van de risicofactoren, maar ook op het versterken van het pedagogisch klimaat (zie 2.3.6) en beschermende factoren (zie 2.3.7).

Wanneer ouders of jeugdigen er niet zelf uitkomen is een laagdrempelige eerste lijn beschikbaar. Hier kunnen inwoners makkelijk en snel terecht om beginnende problemen vroegtijdig te ondervangen. Is er toch meer nodig, dan is specialistische hulp op indicatie beschikbaar. Deze hulp moet effectief zijn, niet langer duren dan nodig is en duurzame effecten hebben.

In de hierop volgende paragrafen bespreken we de uitgangspunten en doelen die wij in Meppel nastreven vanuit het perspectief van de vier cirkels van invloed.

4.1. Gezin

4.1.1. Het leven is een hobbelige weg

Visie

Het gezin is voor elke jeugdige de belangrijkste basis. Opgroeien in een liefdevol gezin legt de basis voor de ontwikkeling van kind tot volwassene. Ouders zijn ervoor verantwoordelijk om deze ontwikkeling te stimuleren en de ondersteunen. Meppel heeft baat bij ouders die vaardige opvoeders zijn met een sterk netwerk. Zoals in paragraaf 2.3 is beschreven kunnen ook andere volwassenen in de directe nabijheid van het gezin een belangrijke rol spelen. Hoe sterker het netwerk van ouders, hoe meer hulplijnen zij hebben bij uitdagingen. Rond jeugdigen in de context van het gezin hebben wij de volgende uitgangspunten en doelen:

4.1.1 Het leven is een hobbelige weg

- Ouders en jeugdigen zijn zich bewust van de normale uitdagingen, tegenslagen en teleurstellingen die bij het leven horen.
- Ouders leren hun kinderen hoe zij met normale tegenslagen kunnen omgaan.
- Ouders en jeugdigen zijn veerkrachtig.
- Lichte hulp is laagdrempelig en zoveel mogelijk indicatieloos beschikbaar.
- De gemeente biedt bij complexe echtscheidingen passende hulp aan en zet het belang van de jeugdige(n) in het gezin centraal.
- Voor kwetsbare of risicovolle groepen bieden we waar mogelijk indicatieloze en collectieve preventie, lichte hulp of specialistische hulp in plaats van individuele ondersteuning.
- Ouders weten waar zij terecht kunnen voor laagdrempelige, professionele hulp.
- Ouders weten de toegang tot specialistische hulp te vinden.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

In de gemeente Meppel normaliseren we de uitdagingen, tegenslagen en teleurstelling die bij het gewone leven horen (zie 2.2.1). Elke inwoner en elk gezin heeft hier mee te maken. In de meeste gevallen is hier geen professionele hulp bij nodig. Deze tegenslagen en problemen horen thuis in de algemene basis. De vaardigheden om daarmee om te gaan worden doorgegeven van ouders op kind.

In sommige gevallen hebben ouders behoefte aan een professioneel perspectief. Dan is er binnen de preventie- of eerstelijnshulp laagdrempelig hulp beschikbaar. Denk aan het consultatiebureau, een huisarts of de praktijkondersteuner jeugd. Het is belangrijk dat ouders weten waar zij terecht kunnen en hoe. De gemeente zorgt dat dit aanbod in de komende jaren versterkt en verbreed wordt

en voor alle inwoners thuisnabij te vinden is. We streven er ook naar dat dit aanbod zoveel mogelijk indicatieloos beschikbaar is. Dat is nu nog niet altijd het geval.

Wanneer problemen of uitdagingen niet in het eigen netwerk of met lichte ondersteuning kunnen worden opgelost, is jeugdhulp beschikbaar via het loket van de gemeente of via een eerstelijnsverwijzer. Ouders weten wanneer en waar zij daarvoor terecht kunnen (zie ook 4.1.4).

Collectieve preventie en lichte hulp
Wanneer we groepen identificeren die vergelijkbare ondersteuning nodig hebben ontwikkelen we waar mogelijk collectief aanbod. Een voorbeeld is een groep van meiden die worstelen met vraagstukken rond identiteit. Juist door dergelijke groepen te vormen krijgen jeugdigen niet alleen (preventieve) hulp, maar vergroten zij tegelijkertijd hun steunnetwerk, waardoor zij op de lange duur makkelijker op eigen kracht verder kunnen. Dit is vooral van toepassing op groepen jongeren, hoewel ook bij kinderen tot 12 jaar collectief aanbod mogelijk is op onderwerpen als omgaan met echtscheidingen of sociale of emotionele problemen die vaker voorkomen. Voor de vorming en begeleiding van dergelijke groepen ligt het jongerenwerk of schoolmaatschappelijk werk voor de hand. Hier moet dan wel voldoende capaciteit aanwezig zijn voor een effectieve aanpak.

Ook bij een specialistischer hulpvraag kan een collectieve aanpak mogelijk zijn. Denk aan de Wijszo-klas voor kinderen die uit (dreigen te) vallen in het basisonderwijs. In deze klas ontvangen zij onderwijs en zorg, met als doel een terugkeer naar de school van herkomst. Zie ook paragraaf 4.3.3.

Sterke preventie en lichte hulp levert naar verwacht niet alleen op jeugdhulp een besparing op. Zoals een collega van de afdeling Openbare Orde van de gemeente aangeeft: “Ik zie dat er in Meppel nagenoeg geen inzet is op preventie, in verbinding staan met de juiste doelgroepen etcetera, waardoor er vanuit andere beleidsvelden (zoals Openbare Orde en wijkregie) veel ingezet moet worden op ‘reparatiewerk’ en casuïstiek.” Dit komt onder 4.2 verder aan bod.

Echtscheiding
Er zit een verband tussen complexe scheiding en andere problematiek van de ouders. Bij de hulp rond echtscheidingen hebben we daarom oog voor risicofactoren. We kijken breder wat er nodig is om de echtscheiding zo soepel mogelijk te laten verlopen en ook om daarna het gezin weer op de rit te krijgen. We helpen ouders om hun eigen netwerk of het gemeentelijk netwerk aan te spreken voor steun voor hun kinderen en voor zichzelf. We spreken ouders ook aan op hun eigen verantwoordelijkheid in het echtscheidingsproces en bieden hulp aan om escalatie te voorkomen. We zetten namelijk altijd het belang van het kind of de kinderen in het gezin voorop. Tijdelijk intensieve ondersteuning van de ouders kan een manier zijn om (grotere) problemen voor de kinderen in de jaren daarna te voorkomen. (Nederlands Jeugdinstituut)

We onderzoeken wat evidence-based interventies zijn om het aantal echtscheidingen te verminderen (preventie) en of deze kansrijk zijn voor de gemeente Meppel. Dit is een onderwerp dat onder andere terugkomt in het programma Kansrijke Start. We betrekken hier het voorliggend veld zo nauw mogelijk bij.

4.1.2. Eigen kracht en verantwoordelijkheid centraal

Visie

Het gezin is altijd de meest fundamentele omgeving waarin een kind opgroeit. In het gezin krijgen kinderen de vaardigheden mee om zich op school, in de wijk en in hun vrije tijd verder te ontwikkelen. Wanneer kinderen zich veilig hechten aan hun ouders in een liefdevol gezin, heeft dit hun leven lang voordelen. De gemeente heeft geen directe invloed op de eenheid van het gezin en kan deze ook onmogelijk vervangen.[13] De gemeente kan alleen bijdragen aan de omstandigheden waarin gezinnen ontstaan en hun ondersteunen om de best mogelijke basis te bieden.

4.1.2 Eigen kracht en verantwoordelijkheid centraal

- Ouders kiezen bewust en gepland voor het ouderschap.
- Ouders zijn vaardige opvoeders die hun kind stimuleren in zijn of haar ontwikkeling.
- Ouders zijn zich bewust van de verantwoordelijkheden die onderdeel zijn van het ouderschap.
- Ouders zoeken altijd eerst in het eigen netwerk naar oplossingen voor problemen.
- Ouders hebben de handvatten die zij nodig hebben om hun verantwoordelijkheid te nemen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

Ouders kiezen bewust en gepland voor het ouderschap

Een goede start in het leven begint al voor de geboorte. Wanneer ouders de zwangerschap plannen en erop anticiperen met een gezonde levensstijl (al voor de zwangerschap), heeft dit levenslange voordelen voor het kind. Met name tijdens het eerste trimester van de zwangerschap is gezond leven essentieel. Wanneer de moeder bijvoorbeeld rookt, heeft het kind een verhoogd risico op aangeboren afwijkingen, leerproblemen, astma en overgewicht. Het stimuleren van bewuste gezinsplanning en een gezonde levensstijl tijdens de zwangerschap is daarmee een beschermende factor voor latere jeugdhulp.

In de gemeente Meppel zetten we in op de eerste 1000 dagen van het leven van onze jonge inwoners door het programma Kansrijke Start. De activiteiten die onder dit programma vallen, liggen vooral in de preventiesfeer en zijn vaak gericht op kwetsbare doelgroepen. De uitgangspunten van Kansrijke Start zijn echter belangrijk voor alle inwoners, niet alleen kwetsbare inwoners. Want niet alleen bij kwetsbare doelgroepen komen veel onbedoelde zwangerschappen voor. We stimuleren bewustwording door gezinsplanning open te benaderen en informatie over gezond leven tijdens de zwangerschap voor iedereen beschikbaar te stellen. Dit gebeurt al op allerlei manieren. Zo heeft het verloskundig centrum een kinderwensspreekuur en bespreekt de verloskundige met elke net bevallen vrouw de mogelijkheden voor anticonceptie. Met programma's als VoorZorg en Toekomstplanning bereiken en ondersteunen we kwetsbare doelgroepen voor wie de toegang tot basisvoorzieningen minder vanzelfsprekend is. Hiervoor werken we nauw samen met partners in de gemeente.

Ouders zijn vaardige opvoeders

Om ouder te worden heb je geen opleiding nodig. Kennis en ervaring doe je gaandeweg op. Het is normaal om opvoedvragen te hebben en de meeste mensen kunnen hiervoor terecht in hun eigen netwerk: ouders, vrienden en familie. Een professioneel perspectief is voor alle ouders van kinderen tot 4 jaar beschikbaar in de vorm van het consultatiebureau.

Het eigen netwerk is altijd de eerste hulpbron voor ouders. We gaan uit van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van ouders. Wanneer ouders zich melden bij de gemeente met een opvoedvraag, vragen we altijd eerst of ze hiervoor hulp in hun eigen netwerk kunnen vinden. Dit doet ook recht aan

13 Ter illustratie: uit onderzoek blijkt dat uithuisplaatsingen heel schadelijk zijn voor een jeugdige. Dit is dus een uiterste maatregel. In verreweg de meeste gevallen is het voor een jeugdige beter en effectiever om ondersteuning te bieden binnen het gezin.

de diversiteit aan opvoedstrategieën die beschikbaar is. Er is vaak meer dan één juist antwoord. Juist in het eigen netwerk kunnen ouders verschillende antwoorden vinden en op eigen kracht bepalen welke het beste bij hen past.

Kinderen die opgroeien in een rijke thuisomgeving starten op school met een voorsprong.
Ouders kunnen de ontwikkeling van hun kinderen op allerlei manieren stimuleren. Voor veel ouders is dit vanzelfsprekend. Andere ouders hebben hier meer moeite mee, maar kunnen hierin ondersteund worden door het consultatiebureau (tot 4 jaar) of hun eigen netwerk. Om het voor ouders makkelijker te maken om de ontwikkeling van hun kinderen te stimuleren is het gratis lidmaatschap van de bibliotheek voor kinderen een belangrijke voorziening. De gemeente stimuleert dit extra met het Boekstartkoffertje voor jonge ouders. Ook stimuleren kinderopvangorganisaties en de bibliotheek voorlezen. Voorlezen heeft een grote impact op de ontwikkeling van kinderen, die gelijk is voor alle kinderen, ongeacht het opleidingsniveau of de sociale status van de ouders[14].

Ouders die (nog) geen rijke thuisomgeving bieden signaleren we vroeg. Hiervoor hebben we een netwerk van partners rond het jonge kind, zoals Kansrijke Start. Vervolgens proberen we ouders de handvatten te geven om de thuisomgeving zelf rijker te maken. Een voorbeeld is de VE-thuisprogramma's[15], waarin ouders begeleid worden bij het stimuleren van de ontwikkeling van hun kind. In aanvulling daarop, of wanneer het ouders niet lukt, bieden we aanvullende interventies, zoals vier dagdelen per week VVE op een locatie voor kinderopvang of voorleesvrijwilligers. Het VVE aanbod verrijken we nog verder met Boekstart in de kinderopvang en een kwaliteitssubsidie.

Voor ouders die een steuntje in de rug nodig hebben en tijdelijk ontlast moeten worden is laagdrempelig ondersteuning beschikbaar, bij voorkeur dicht in de buurt. Denk aan het project Buurtgezinnen, waarbij inwoners elkaar helpen.

4.1.3. De gemeente luistert

Visie

Wanneer een jonge inwoner of zijn of haar ouders zich meldt bij de gemeente doen zij dit altijd met een hulpvraag. Deze eerste formulering hoeft echter niet de kern van de hulpvraag te zijn. In veel gevallen zit er een behoefte, probleem of knelpunt achter. De enige manier om tot de kern te komen is door vragen te stellen en te luisteren. Daarbij laten we altijd ook de jeugdige zelf aan het woord, niet alleen de ouders, wanneer de jeugdige hier oud genoeg voor is. We gaan het gesprek met de jeugdige en ouders altijd open, geïnteresseerd en zonder tijdsdruk aan: de gemeente luistert.

4.1.3 De gemeente luistert

- Wanneer een jeugdige een hulpvraag heeft, zoekt de gemeente naar de kern van de hulpvraag door oprecht geïnteresseerd te luisteren en het gesprek open te voeren.
- De gemeente onderzoekt een hulpvraag van een jeugdige altijd in de context van het gezin.
- De gemeente luistert niet alleen naar ouders en professionals, maar juist ook naar de jeugdige zelf.
- De gemeente werkt intern beleidsoverstijgend samen om voor inwoners snel en makkelijk passende hulp te regelen.
- De gemeente is betrouwbaar en komt afspraken na.

14 In boeken komen veel meer verschillende woorden voor dan in het dagelijkse taalgebruik. De woordenschat van kinderen wordt daarom door voorlezen flink vergroot. Dit blijkt uit verschillende onderzoeken, samengevat op lezen.nl: https://www.lezen.nl/onderzoek/voorlezen-boost-voor-taal-en-lezen/

15 VE = voorschoolse educatie. VVE = voor- en vroegschoolse educatie. De gemeente is verantwoordelijk voor een aanbod van voorschoolse educatie. Het onderwijs is verantwoordelijk voor de vroegschoolse periode (groep 1 en 2).

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
Wanneer een jeugdige of ouders zich melden voor hulp kijken we ook altijd naar de context van de vraag en de jeugdige. Hoe zit het gezin in elkaar? Zijn er bij de ouders ook problemen, bijvoorbeeld met geld, werkloosheid of verslaving? Wanneer het probleem eigenlijk op eigen kracht op te lossen zou moeten zijn, maar dit de jeugdige en/of de ouders niet lukt, zit daar de kern van het probleem en niet bij de jeugdige. Dat betekent dat we (vooral) ook onderzoeken wat het gezin nodig heeft om in de toekomst op eigen kracht tegenslagen of problemen op te lossen. Uiteraard doen we dit in samenspraak met het gezin.

Een aanpak op de kern van het probleem betekent dat we regelmatig zullen willen inzetten op hulp voor de ouders in plaats van hulp voor het kind. Het is belangrijk dat we hiervoor beleidsoverstijgend kunnen werken en intern goede afspraken hebben, zodat de inwoner niet 'van het kastje naar de muur wordt gestuurd'.

4.1.4. Duidelijkheid in de toegang tot jeugdhulp

Visie
Wanneer we meer en vaker een beroep doen op de eigen kracht en verantwoordelijkheid van gezinnen, betekent dit ook een beperktere toegang tot jeugdhulp. Vraagstukken en problemen die redelijkerwijze op eigen kracht kunnen worden opgelost horen niet meer thuis bij de jeugdhulp. Dit moet zowel intern als naar inwoners toe duidelijk zijn.

4.1.4 Duidelijkheid in de toegang tot jeugdhulp
- Intern is bij de gemeente duidelijk welke hulpvragen wel en niet onder jeugdhulp vallen.
- De gemeente communiceert helder, visueel en in duidelijke bewoordingen naar inwoners wat wel en niet onder jeugdhulp valt.
- De gemeente communiceert helder, visueel en in simpele bewoordingen naar inwoners welke ondersteuning zonder indicatie beschikbaar is in het voorliggend veld.
- De gemeente overlegt regelmatig met directe verwijzers over de toegang tot jeugdhulp en de beschikbaarheid van voorliggende voorzieningen.
- We leiden inwoners met een specialistische hulpvraag bij voorkeur naar de gemeentelijke toegang.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
Hier maken we intern duidelijke afspraken over. Hoewel de wet hier in 2023 niet op is aangepast, zal dit op korte termijn gebeuren in lijn met de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028. We kunnen dus nu al beginnen met gesprek over de kaders en zijn hier ook al mee bezig. Vervolgens vertalen we die afspraken naar een helder en duidelijk geformuleerd visueel overzicht voor inwoners en collega's die minder vaak met jeugdhulp te maken hebben.

Strenge kaders betekenen ook meer verwijzingen naar het voorliggend veld. Ook dit brengen we helder en duidelijk in kaart voor inwoners. Denk aan de overgang van de jeugdgezondheidszorg: tot 4 jaar is dit iCare, daarna GGD Drenthe. Een eerste contact met de GGD hebben ouders echter pas als hun kind in groep 2 zit, waardoor ouders niet altijd weten waar zij in de tussenliggende periode terecht kunnen. Als het antwoord op een hulpvraag niet bij jeugdhulp ligt, verwijzen we inwoners naar de plek waar dit antwoord wel ligt. We laten inwoners niet in de steek, maar zijn duidelijk over de plek waar zij terecht kunnen. Ook wanneer het antwoord in de algemene basis van het eigen netwerk en de eigen kracht ligt. Op die manier houden we de toegang vrij voor inwoners die wel aangewezen zijn op specialistische hulp. Inwoners moeten altijd weten waar zij terecht kunnen met (opvoed)vragen.

Hierover gaan we ook het gesprek aan met de directe verwijzers. Het merendeel van de specialistische jeugdhulp wordt geïndiceerd door een directie verwijzer of geïndiceerde instelling[16], zonder tussenkomst van de gemeente. Op deze verwijzingen kunnen we niet sturen. We kunnen de hulpvraag niet in de context van het gezin en eventuele andere hulp of zorg plaatsen. We moeten erop vertrouwen dat de verwijzer dit heeft gedaan. Waar mogelijk leiden we inwoners met een hulpvraag of een herhaalde hulpvraag daarom naar het gemeentelijk loket, waar we breed kunnen kijken naar de situatie en meer tijd hebben voor een brede uitvraag.

4.1.5. Jeugdhulp is effectief en op het juiste moment beschikbaar

Visie

Wanneer gespecialiseerde jeugdhulp nodig is, dan zijn de problemen niet meer op te lossen met lichte ondersteuning. Deze hulp moet meteen, zonder wachtlijsten, beschikbaar zijn, zodat het risico op escalatie zo klein mogelijk is. Dit zijn onze meest kwetsbare inwoners. Dit betekent ook dat de ingezette hulp wetenschappelijk bewezen effectief moet zijn en dat jeugdigen en ouders na afloop van het traject tevreden moeten zijn over de hulp. Zij moeten er daadwerkelijk mee geholpen zijn.

4.1.5 Jeugdhulp is effectief en op het juiste moment beschikbaar

- Er zijn geen wachtlijsten.
- De gespecialiseerde jeugdhulp die onze jeugdigen en ouders ontvangen is bewezen effectief.
- Jeugdigen en ouders zijn tevreden over de hulp die zij ontvangen en het effect ervan.
- De gemeente analyseert data om eventuele verschillen in effectiviteit tussen verschillende zorgaanbieders en/of behandelmethoden vast te stellen en deelt dit met de aanbieders.
- De gemeente organiseert constructief en open overleg met zorgaanbieders met als doel om samen te leren van de data die de gemeente beschikbaar heeft. Zorgaanbieders en gemeente bepalen samen welke data en welke analyses belangrijk zijn.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

De ervaringen van onze inwoners halen we bijvoorbeeld op door middel van een klanttevredenheidsonderzoek (KTO). We bevragen niet alleen de inwoners die via het jeugdloket verwezen zijn naar jeugdhulp, maar ook inwoners die via directe verwijzing hulp ontvangen. We benaderen hen actief om hun ervaringen te delen.

Samen leren

Zorgaanbieders zijn onze partners in het bieden van jeugdhulp. Om de effectiviteit en kwaliteit van de hulp te bewaken en te vergroten hebben we elkaar nodig. Dit vraagt om het opbouwen van een open en constructieve relatie waarin ruimte is om te leren en te verbeteren. Zorgaanbieders hebben zelf de verantwoordelijkheid om effectieve behandelmethoden in te zetten. Zij hebben data op clientniveau. Als gemeente hebben wij het grote voordeel dat wij data van verschillende aanbieders, verschillende behandelmethodes en clientervaringen inzichtelijk kunnen maken. In een constructieve relatie met zorgaanbieders kunnen wij gezamenlijk data verzamelen en vergelijken met als doel het optimaliseren van de kwaliteit en effectiviteit van de hulp. Dit is exact wat vanuit het programma Koers (zie paragraaf 3.2.3) willen: samen met andere flexibel aan de slag.

Om constructief te kunnen samen leren op deze manier is vertrouwen nodig. Hier zit een spanningsveld. Zorgaanbieders bieden jeugdhulp, maar hebben ook een bedrijfsvoering en zijn in de meeste gevallen organisaties met winstoogmerk. De gemeente betaalt voor jeugdhulp en wil deze kosten zo laag mogelijk. Daarin zijn de belangen van de gemeente en zorgaanbieders tegengesteld. In de praktijk

16 Directe verwijzer: bijvoorbeeld de huisarts. Geïndiceerde instelling: instellingen voor bijvoorbeeld dagbehandeling, begeleid wonen, pleegzorg, e.d.

werken de meeste zorgaanbieders echter net als de gemeente vanuit het belang van onze inwoners. Dat is waar we elkaar vinden: vanuit een gezamenlijke wens en ambitie om inwoners zo goed mogelijk, zo vroeg mogelijk en zo snel mogelijk te helpen om (zoveel als mogelijk) weer op eigen kracht deel te kunnen nemen aan de samenleving. We werken vanuit de bedoeling en denken buiten de gebaande paden als we daar mogelijkheden voor verbetering zien (zie ook paragraaf 4.1.6).

We zetten dus sterk in op data-analyse, maar doen dit expliciet in samenwerking met zorgaanbieders. Daarnaast zijn we scherp op afwijkingen in facturering en geleverde zorg. Ook hierbij gaan we altijd eerst open het gesprek aan en gaan we in de eerste instantie uit van goede bedoelingen. De gemeente wil vanuit het programma Koers een betrouwbare en professionele partner zijn. Dit betekent dat wij vanuit vertrouwen werken en de kans bieden om fouten te herstellen en hierover ook duidelijk zijn.

4.1.6. Niet bang voor een experiment

Visie

In de gemeente Meppel zijn we niet bang om te experimenteren met nieuwe mogelijkheden en strategieën. Vaak doen we dit in samenwerking met het onderwijs (zie paragraaf 4.3.3), maar ook los van het onderwijs proberen we slimme oplossingen te vinden voor uitdagingen die we tegenkomen. Wanneer we een kansrijk idee hebben voeren we dat eerst uit door middel van een pilot. We monitoren het resultaat van experimenten en beoordelen na een vastgestelde periode objectief en open of het experiment wel of niet de verwachte resultaten oplevert.

4.1.6 Niet bang voor een experiment

- In de gemeente Meppel denken we buiten de kaders voor slimme oplossingen op het gebied van jeugdhulp.
- We monitoren het resultaat van experimenten en beoordelen na een vastgestelde periode objectief en open of het experiment wel of niet de verwachte resultaten oplevert.

4.1.7. Een achttiende verjaardag zonder zorgen

Visie

Voor alle jongeren brengt de overgang van 18- naar 18+ veranderingen met zich mee. Voor veel jongeren is dit geen probleem omdat zij een ondersteunend netwerk hebben dat hen hierbij kan helpen. Voor andere jongeren is dit wel een probleem. Met name of financieel gebied komen wij relatief veel jongeren en jongvolwassenen tegen die al te maken hebben met schulden. Dit willen we zoveel mogelijk voorkomen.

4.1.7 Een achttiende verjaardag zonder zorgen

- In regioverband stemmen we de inkoop van jeugdhulp af met de inkoop van Wmo-hulp.
- We informeren jongeren ruim op tijd laagdrempelig over de organisatorische en financiële veranderingen die hun 18e verjaardag met zich meebrengt.
- We hebben een laagdrempelig loket voor jongeren met vragen de organisatorische en financiële veranderingen die hun 18e verjaardag met zich meebrengt.
- We werken binnen de gemeente en met partners samen om de overgang van 18- naar 18+ voor kwetsbare jongeren op individueel niveau zo soepel mogelijk te laten verlopen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

Alle jongeren informeren wij laagdrempelig in de vorm van bijvoorbeeld een brief en informatieboekje wanneer zij 17 jaar zijn. Jongeren die geen hulp in hun netwerk kunnen vinden wijzen wij op de beschikbaarheid van laagdrempelige hulp via bijvoorbeeld het Geldloket. Jongeren die jeugdhulp krijgen hebben te maken met nog een extra uitdaging: vaak is jeugdhulp niet 1-op-1 door te zetten

via Wmo-hulp omdat dit verschillende 'producten' zijn en andere aanbieders. Wanneer de behoefte aan hulp ook na de 18e verjaardag blijft bestaan is dit lastig en wordt vaak 'verlengde jeugdhulp' ingezet. We gaan dit ondervangen door in regioverband in te zetten op een betere afstemming tussen jeugdhulp en Wmo-hulp. Waar mogelijk contracteren we dezelfde aanbieders. Daarnaast werken we samen met verschillende beleidsterreinen en organisaties om op casusniveau te zorgen voor een soepele overgang voor onze meest kwetsbare inwoners. Daar waar al duidelijk is dat hulp na 18+ ook nodig zal zijn zal een Wmo-consulent al voor de 18e verjaardag samen gaan optrekken met de Jeugdconsulent voor een soepele overgang naar de Wmo.

4.2. Meedoen

Het gezin is voor elke jeugdige de belangrijkste basis. Opgroeien in een liefdevol gezin legt de basis voor de ontwikkeling van kind tot volwassene. Ouders zijn ervoor verantwoordelijk om deze ontwikkeling te stimuleren en de ondersteunen. Meppel heeft baat bij ouders die vaardige opvoeders zijn met een sterk netwerk. Zoals in paragraaf 2.3 is beschreven kunnen ook andere volwassenen in de directe nabijheid van het gezin een belangrijke rol spelen. Hoe sterker het netwerk van ouders, hoe meer hulplijnen zij hebben bij uitdagingen. Rond jeugdigen in de context van het gezin hebben wij de volgende uitgangspunten en doelen:

4.2.1. Op een sterke basis kun je bouwen

Visie

Mensen zijn sociale dieren en lidmaatschap van clubs en verenigingen heeft een positief effect op het welbevinden. Sportactiviteiten bevorderen de lichamelijke en mentale gezondheid. Culturele activiteiten zijn goed voor de mentale gezondheid en zorgen voor betere schoolprestaties. Dergelijke activiteiten zijn beschermende factoren voor jeugdhulpgebruik, zoals beschreven in paragraaf 2.3.7. Kortom, meedoen in het algemeen is belangrijk voor onze jonge inwoners.

4.2.1 Op een sterke basis kun je bouwen

- De gemeente Meppel stimuleert een breed en laagdrempelig aanbod aan basisactiviteiten (buiten schooltijd) die noodzakelijk zijn voor de sociale, lichamelijke of mentale gezondheid van onze inwoners: op het gebied van sport, bewegen, kunst, cultuur, vrijwilligerswerk en andere sociale activiteiten en evenementen.
- Ouders zijn op de hoogte van het aanbod aan vrijetijdsactiviteiten in de gemeente Meppel.
- Ouders moedigen hun kinderen aan om mee te doen met activiteiten.
- Jeugdigen hebben gelijke kansen om mee te doen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

Basisvoorzieningen

Om mee te kunnen doen moet er natuurlijk wel een aanbod van buitenschoolse activiteiten zijn om aan mee te doen. In de basis zijn dit door inwoners zelf gedragen initiatieven. De gemeente kan hier echter wel een belangrijke, stimulerende rol in innemen waardoor nieuwe clubs makkelijker opgericht worden en bestaande, succesvolle initiatieven blijven bestaan. Met name op de beleidsterreinen cultuur en sport is het dus belangrijk om altijd in het oog te houden welke invloed ontwikkelingen hebben op het niveau van basisvoorzieningen. Zeker gezien de groeiambitie van de gemeente Meppel in de komende jaren.

Op dit moment hebben we subsidies beschikbaar voor sportverenigingen en enkele culturele activiteiten (muziekverenigingen, toneelverenigingen) op basis van o.a. het aantal jeugdleden. Ook G-sport voor mensen met een beperking subsidiëren we. Het sportaanbod in de gemeente Meppel is groot en divers. Het culturele aanbod en kunstaanbod is veel beperkter. Voor de meeste jeugdigen beperkt zich dat nu tot cultuureducatie onder schooltijd. Het is wenselijk dat zoveel mogelijk kinderen en jongeren deelnemen aan naschools aanbod. Onder jongeren willen we bovendien graag stimuleren dat zij zich verder ontwikkelen in de activiteiten die zij leuk vinden. De uitgangspunten van kansengelijkheid zijn essentieel als het gaat om deelname aan basisvoorzieningen (4.2.2). Daar kunnen we nog winst behalen.

Een goed en laagdrempelig basisaanbod van voorzieningen is niet alleen van belang voor de mentale gezondheid van onze inwoners. Een slimme inzet van aanbod biedt ook een oplossing voor andere problemen, zoals overlast door 'hangjongeren' en middelengebruik onder jongeren. Zoals een wijkhandhaver aangeeft: "[We moeten de vrije tijd] van onze jeugd invullen. Er is op dit moment zeer weinig te doen voor de jeugd vanaf 12 jaar. Voor de jongere jeugd zijn er genoeg activiteiten."

Ouders stimuleren hun kinderen om mee te doen
Om kinderen en jongeren deel te laten nemen aan zulke activiteiten is het belangrijk dat ouders dit stimuleren. Hiervoor moeten ze in de eerste plaats bekend zijn met het aanbod. De gemeente Meppel heeft hier een verbindende rol in. Wij zorgen dat het aanbod laagdrempelig te vinden is. We doet dit bijvoorbeeld al door de website Meppel Actief voor sportactiviteiten. We streven ernaar om deze rol ook uit te bouwen naar culturele en andere activiteiten. Hoe meer jeugdigen deelnemen, hoe beter dit is voor zowel onze jonge inwoners als de gemeente zelf.

4.2.2. Jeugdigen hebben gelijke kansen om mee te doen

Visie
De situatie van het gezin waarin een jeugdige opgroeit mag geen belemmering zijn voor jongeren om lid te worden van een sportclub, muziekles te volgen of zich aan te melden voor een tekencursus. Deelname aan sociale, culturele, sportieve en kunstzinnige activiteiten moet voor elke jeugdige mogelijk zijn, ook wanneer ouders daar geen financiële middelen voor hebben. In Meppel regelen we dit bijvoorbeeld via kindregelingen die gebundeld zijn onder Kind Support. Ouders met een laag inkomen kunnen via Kind Support ondersteuning krijgen voor schoolspullen, hobby's, een laptop, fiets, zwemles of verjaardagsfeest.

4.2.2 Jeugdigen hebben gelijke kansen om mee te doen
- De financiële situatie of het opleidingsniveau van ouders mag geen belemmering vormen voor jeugdigen om mee te doen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
De komende jaren hebben we extra aandacht voor het bereik van Kind Support en het vergroten daarvan. Hiervoor werken we samen met verschillende beleidsterreinen: sport, cultuur, onderwijs, armoede en jeugd en de bijbehorende partnerorganisaties in de gemeente. Door ons samen in te zetten voor het vergroten van het bereik van Kind Support, verminderen we kansenongelijkheid in de gemeente Meppel. Daarnaast onderzoeken we of er een 'tussen wal en schip' doelgroep is die niet in aanmerking komt voor Kind Support, maar desondanks onvoldoende financiële mogelijkheden ziet om deelnamekosten zelf te betalen. Tenslotte hebben we ook bijzondere aandacht voor groepen jeugdigen die wel willen sporten, maar dit niet doen. We onderzoeken wat de belemmerende factoren zijn en wat de gemeente kan doen om deze weg te nemen.

4.2.3. Meedoen is gezond

Visie
Onderzoek laat zien dat georganiseerde activiteiten een positieve, beschermende werking hebben als het gaat om middelengebruik. Daar is echter een belangrijke voorwaarde bij: de omgeving waarin die activiteiten plaatsvinden, is een gezonde omgeving waarin geen middelengebruik voorkomt. Is dit wel het geval, dan vergroot deelname aan dergelijke activiteiten juist het middelengebruik onder jeugdigen.

4.2.3 Meedoen is gezond
- In Meppel stimuleren we dat de omgeving waarin jeugdigen deelnemen aan sportieve, culturele en sociale activiteiten zoveel mogelijk gezond is: met de optie voor gezonde voeding en geen middelengebruik.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
In relatie tot sport is met name alcoholgebruik een factor van invloed. Uit verschillende studies bleek dat jongeren die deelnemen aan sport meer alcohol gebruiken dan jongeren die niet deelnemen aan sport (Kwan et al., 2014). In de gemeente Meppel stimuleren we sportverenigingen daarom om alcoholgebruik in bijzijn van kinderen en jongeren zoveel mogelijk te vermijden.

Daarnaast stimuleren we sportkantines om naast het ongezonde voedingsaanbod ook gezonde opties aan te bieden. Dit vraagt een omslag die tijd kost. Uit landelijk onderzoek blijkt echter dat de meeste bezoekers aan sportkantines graag gezondere opties in de kantine zouden willen. Maar liefst 77% wil dit graag voor kinderen en jongeren en 70% wil dit ook graag voor zichzelf. En 25% van de jongeren kan overtuigd worden om gezonder te eten als er meer gezonde opties zijn (Markteffect, 2021). De gemeente stimuleert dit vanuit deelname aan de landelijk JOGG-aanpak: gezonde jeugd gezonde toekomst.

Een belangrijk middel om (gezond) sporten, bewegen en meedoen te stimuleren is bijvoorbeeld het Buurtsportwerk. Via Meppel Actief zijn buurtsportcoaches sinds 2010 actief in de gemeente Meppel. Meppel Actief zet door middel van de pijlers van Positieve Gezondheid in op 3 hoofdthema's die goed aansluiten bij de visie van de gemeente:

1. Gezond opgroeien (faciliteren, ondersteunen en stimuleren van bewegen / gezonde leefstijl)
2. Stimuleren van sport en bewegen (sport als doel)
3. Iedereen moet kunnen meedoen in de maatschappij (sport als middel)

4.2.4. De gemeente luistert

Visie
Dit uitgangspunt is bij 4.1.3 in de context van het gezin ook al benoemd. Bij 'meedoen' ligt te nadruk anders, maar is het principe hetzelfde. Bij ontwikkelingen op het gebied van voorzieningen waaraan ook jeugdigen deelnemen vragen we jeugdigen naar hun mening. En die mening laten we meewegen bij het nemen van beslissingen.

4.2.4 De gemeente luistert
- De gemeente luistert naar de behoefte van jeugdigen als het gaat om voorzieningen en meedoen.
- De mening van jeugdigen wordt gevraagd en meegewogen als het gaat om voorzieningen en meedoen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
Sportieve en culturele activiteiten hebben meestal een sociaal component, maar de focus ligt op een specifieke activiteit. Als we naar jongeren luisteren, geven zij aan ook behoefte te hebben aan een sociale 'hangplek'. Bijvoorbeeld in de vorm van een jongerencentrum. Zij geven zelf aan hier graag toezicht bij te willen, al dan niet in de vorm van een jongerenwerker. Zij kunnen dan ook laagdrempelig om advies of hulp vragen als zij dit nodig hebben. We onderzoeken of een dergelijke wens samen kan komen met andere uitgangspunten van ons jeugdbeleid, zoals de beschikbaarheid van een indicatieloos en laagdrempelig hulpaanbod dichtbij de inwoners.

4.3. School

School en kinderopvang zijn een belangrijk onderdeel van het leven van onze jonge inwoners. Kinderen en jongeren brengen rond de 30-35 uur week op school door. Het onderwijs heeft taken die vooral op het gebied van formeel leren liggen. School is echter nauw verweven met de andere cirkels van invloed rond kinderen en jongeren. Een jeugdige wiens ouders in scheiding liggen komt minder goed tot leren en kan gedragsproblemen ontwikkelen. Andersom kan een kind dat geen passend onderwijs ervaart thuis tot ontploffing komen of psychische problemen ontwikkelen. Het onderwijsveld met alle verschillende schooltypes is complex voor wie er niet midden in zit. Zie daarom bijlage III voor een helder overzicht van het onderwijsveld.

4.3.1. Vroege signalering en preventie loont

Visie

Scholen hebben hun eigen kerndoelen en kerntaken en hebben daar hun handen aan vol. Desondanks zijn scholen ook essentiële vindplaatsen en signaleringspartners voor kinderen en jongeren. Samenwerking is daarom heel belangrijk. Hierbij is het wel belangrijk dat we dingen echt samen doen, vanuit een gedeelde visie. Dit betekent dat samenwerking van school tot school kan verschillen, afhankelijk van de visie van elke individuele school.

4.3.1 Vroege signalering en preventie loont

- De gemeente werkt beleidsmatig en uitvoerend nauw samen met het onderwijs, kinderopvang en andere partners bij onderwerpen rond jeugd.
- De gemeente werkt nauw samen met het onderwijs, kinderopvang en andere partners om (het ontstaan van) problemen zo vroegtijdig mogelijk te signaleren.
- De gemeente werkt nauw samen met het onderwijs, kinderopvang, welzijnsorganisaties, jeugdgezondheidszorg en andere partners om problemen te voorkomen (preventie).

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

Op bestuurlijk niveau werken we al samen in de LEA (Lokale Educatieve Agenda), waarvoor we meerdere keren per jaar bij elkaar komen. Jaarlijks evalueren we de effectiviteit van deze wettelijk verplichte overlegstructuur en passen deze eventueel aan om voor maximaal rendement te zorgen.

Signalering en preventie

Scholen, kinderopvang, verloskundigen, kraamzorg, jeugdgezondheidszorg en andere maatschappelijke organisaties zijn belangrijke signaleringspartners. Om effectief te signaleren moeten de lijntjes met en tussen deze partners kort zijn. Dit vraagt om een constante investering in samenwerking en kennismaking, waar de gemeente een verbindende rol in kan en moet spelen. Niet alleen op bestuurlijk niveau, maar juist ook op uitvoerend niveau, waar casussen spelen.

De gemeente doet veel op het gebied van preventie. Deels zijn dat wettelijke taken en deels zijn dat activiteiten die zorgen voor een sterk voorliggend veld, waardoor verwijzing naar specialistische jeugdhulp niet (meer) nodig is. Denk aan programma's als Kansrijke Start en JOGG, voorschoolse educatie, jongerenwerk, spijbelspreekuren en meer. Voor het toeleiden naar interventies en activiteiten is de gemeente grotendeels afhankelijk van de signaleringspartners. Ook zijn er een aantal onderwerpen waar de gemeente en het onderwijs beide taken in hebben: leerplicht, voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en de verbinding tussen onderwijs en zorg.

De gemeente speelt een stimulerende rol in de samenwerking met het onderwijs en andere partijen. Daarbij is het belangrijk dat visie en urgentie zoveel mogelijk samen gedragen zijn. Denk aan een onderwerp als ondermijning. Scholen kunnen een belangrijke rol spelen in het voorkomen van de criminalisering van jongeren. Hiervoor is een gezamenlijk gevoel van urgentie, een integrale aanpak binnen de gemeente en nauwe samenwerking met het onderwijs en andere partijen nodig. Zoals een collega van de gemeente het omschrijft: "Als wij met zijn allen meer investeren in preventie van jonge aanwas aan de voorzijde, hebben wij hier aan de achterzijde profijt van!"

4.3.2. Jeugdigen hebben leerplicht en leerrecht

Visie

In de preventie van schooluitval zijn gemeente en onderwijs bijzondere partners. De gemeente is belast met het toezicht op de naleving van de leerplichtwet. Dit betekent dat onze leerplichtambtenaren toezicht houden op het naar school gaan van jeugdigen en kunnen handhaven wanneer dit niet gebeurt. Ongeoorloofd verzuim is immers een strafbaar feit. In de gemeente Meppel leggen we echter liever de nadruk op preventie. We willen zoveel mogelijk voorkomen dat kinderen en jongeren thuis komen te

zitten of van school gaan zonder startkwalificatie. Onze leerplichtambtenaren zijn daarom in de eerste plaats professionals die meedenken over de mogelijkheden, kansen en uitdagingen van jeugdigen. Schooluitval en verzuim voorkomen is in het belang van alle partijen: de jeugdige, de ouders, de school en de gemeente.

4.3.2 Jeugdigen hebben leerplicht en leerrecht

- De gemeente werkt beleidsmatig en uitvoerend nauw samen met het onderwijs als het gaat om schooluitval, verzuim, leerplicht en leerrecht.
- Onze aanpak is in de basis preventief.
- We gaan niet alleen uit van de leerplichtwet, maar handelen ook vanuit de overtuiging dat alle jeugdigen het recht hebben om zich te ontwikkelen.
- We werken regionaal samen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en zoveel mogelijk jongeren aan een startkwalificatie te helpen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

De preventieve aanpak krijgt al vorm op verschillende manieren. Zo organiseren we samen met het voortgezet onderwijs spijbelspreekuren, waarbij de leerplichtambtenaren gesprekken voeren met beginnende spijbelaars. De leerplichtambtenaar is daarnaast adviseur binnen de zorgadviesteams (ZAT). Door preventief te werken verlagen we het aantal casussen waarin handhaving nodig is. Op die manier zetten we de jeugdige en diens belangen centraal. Jeugdigen krijgen eerder passende hulp in het voorliggend veld, waardoor de inzet van specialistische jeugdhulp voorkomen kan worden. Tenslotte betekent minder justitiële trajecten ook een lagere werkdruk voor leerplichtambtenaren. In alle opzichten een win-winsituatie dus.

Ons wettelijk kader is de leerplichtwet. Dit is vooral een schoolplicht: jeugdigen moeten fysiek naar school. In de gemeente Meppel gaan we daarnaast vooral ook uit van de geest van de wet. In de Wet op het primair onderwijs staat bij artikel 8 beschreven dat het onderwijs zodanig wordt ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Wanneer een leerling om wat voor reden dan ook echt niet in staat is om fysiek naar school te gaan, kijken wij daarom naar de ontwikkel- en kwalificatiemogelijkheden die de jeugdige buiten het schoolgebouw heeft. Wij zijn daarin stimulerend en ondersteunend.

Regionaal werken we samen rond het Doorstroompunt voortijdige schoolverlaters. Het gaat om jongeren van 18 tot 23 jaar. Nieuwe wetgeving is onderweg voor een uitbreiding tot 27 jaar, gelijk aan de participatiewet. Zij zijn niet meer kwalificatieplichtig, maar vallen wel onder het Doorstroompunt voor begeleiding. Binnen de regio zorgen we voor voldoende en passende voorzieningen om kwetsbare jongeren en jongeren zonder startkwalificatie (terug) naar school en een startkwalificatie te begeleiden. Ook doen we mee aan het project Jongeren in Beeld, waarbij kwetsbare jongeren (meestal zonder netwerk) persoonlijke begeleiding krijgen.

4.3.3. Niet bang voor een experiment

Visie

Meppel is een onderwijspionier. Bevlogen bestuurders, directeuren en onderwijsprofessionals van o.a. de schoolbesturen en het Samenwerkingsverband 2203 (PO en VO) werken nauw samen met de gemeente om het onderwijs voor zoveel mogelijk leerlingen zo passend mogelijk te maken. We denken graag vanuit de kansen van elke leerling. Het ‘Meppeler Akkoord Onderwijs en Zorg voor de Jeugd’ is hier de belichaming van.

4.3.3 Niet bang voor een experiment

- In de gemeente Meppel denken we buiten de kaders voor slimme oplossingen op het gebied van zorg en onderwijs.
- De gemeente werkt nauw samen met het onderwijs en andere partners bij het opzetten van 'experimenten' wanneer we kansrijke oplossingen voor ogen hebben.
- We monitoren het resultaat van experimenten en beoordelen na een vastgestelde periode objectief en open of het experiment wel of niet de verwachte resultaten oplevert.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

In de gemeente Meppel zijn meerdere succesvolle voorbeelden van voorzieningen die buiten de gebaande paden zijn getreden. Zo hebben we vanuit het Samenwerkingsverband PO 2203 het OPDC (Orthopedagogisch Didactisch Centrum). Onderdeel van het OPDC is de Wijszo-klas. In deze klas worden onderwijs en zorg gecombineerd en kunnen leerlingen terecht die vastlopen in het reguliere basisonderwijs. Hierdoor ontstaat de mogelijkheid om een effectief en doeltreffend programma samen te stellen dat erop gericht is om jeugdigen weer te laten integreren in het (reguliere) onderwijs. De combinatie van onderwijs en jeugdzorg in één klas vroeg om lef van zowel het onderwijs als de gemeente.

Meppel heeft daarnaast een voorziening voor peuters die extra ondersteuning nodig hebben: Peuter op Stap (Jong Kind Centrum). Het Onderwijs Advies Team, ook een samenwerking tussen onderwijs, zorg en gemeente, helpt bij het vinden van de beste onderwijs- of zorgplek voor deze kinderen om tot ontwikkeling te komen. Onze cluster 3 school (Mackayschool) voor zeer moeilijk lerende kinderen en onze school voor speciaal basisonderwijs (Reestoeverschool) werken nauw samen. De Mackayschool heeft daarnaast samen met zorgaanbieder Cosis een combiklas opgezet. In deze klas zitten kinderen met een onderwijsindicatie én kinderen met alleen een zorgindicatie. In deze combigroep krijgen kinderen de kans om gedurende ongeveer twee jaar te kijken of ze ondanks een zorgindicatie tóch naar een vorm van (speciaal) onderwijs kunnen.

De Mackayschool en Reestoeverschool ontwikkelen daarnaast in samenwerking met 't Ravelijn[17] in Steenwijk expertise op het gebied van gedragsproblemen. Daardoor kunnen meer Meppeler kinderen terecht op de Meppeler scholen. 't Ravelijn krijgt ondertussen meer expertise op het gebied van kinderen die zeer moeilijk leren, waardoor meer Steenwijkse kinderen in Steenwijk terecht kunnen. Zo wordt het onderwijs voor deze kinderen thuisnabijer.

In het voorgezet onderwijs hebben we de zogenaamde Trajectklas. Daarbij werken scholen, gemeente en het samenwerkingsverband passend onderwijs samen om thuiszitters te ondersteunen om weer vertrouwen te krijgen in school en leren. Het gaat om kwetsbare jongeren, die vaak al een problematisch schoolverleden hebben en verschillende soorten hulp krijgen en nodig hebben.

Dit soort 'experimenten' leveren op allerlei vlakken voordelen op, met het belang van de jeugdige altijd centraal. In de gemeente Meppel staan we altijd open voor het aangaan van kansrijke experimenten. En zijn we ook open en objectief over de resultaten.

17 OEC 't Ravelijn biedt cluster 4 expertise. Dit is speciaal onderwijs voor kinderen met psychische problemen of gedragsproblemen.

4.3.4. Jeugdigen hebben gelijke kansen op school

Visie

Het tegengaan van kansenongelijkheid is een opdracht voor iedereen, met een grote rol voor het onderwijs. Het verbinden van de drie leefwerelden – school, thuis, omgeving – is heel belangrijk in de aanpak van gelijke kansen. De gemeente speelt hier als verbinder en aanjager een belangrijke rol in.

4.3.4 Jeugdigen hebben gelijke kansen om mee te doen

- De achtergrond van een jeugdige, het opleidingsniveau van ouders of hun financiële situatie mag geen invloed hebben op de schoolprestaties van een jeugdige.
- Jeugdigen met dezelfde talenten hebben recht op gelijke kansen.
- De gemeente stimuleert en faciliteert samenwerking tussen het onderwijs en andere partijen op het gebied van kansengelijkheid.

4.3.5. Naar school gaan is gezond

Visie

Net als de in 4.2.3 beschreven sportkantine, stimuleert de gemeente scholen om een gezond voedingsbeleid aan te houden. Ook stimuleren we scholen om een 'dynamische' schooldag in te richten waarin veel bewegen normaal is. De gemeente heeft hierin een aanjagende en faciliterende rol. Dit gebeurt onder andere vanuit het programma JOGG (Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst).

4.3.5 Naar school gaan is gezond

- In de gemeente Meppel stimuleren we dat de omgeving waarin jeugdigen naar school of kinderopvang gezond zijn: gezonde voeding en genoeg beweging staan centraal.

4.3.6. De gemeente luistert

Visie

Ook in de context van school en kinderopvang is het belangrijk dat de gemeente goed luistert naar kinderen en jongeren. Waar mogelijk praten wie niet (alleen) over jeugdigen, maar ook met hen. Dit doen we als het gaat om beleidszaken die het onderwijs raken. Maar ook wanneer jongeren uitvallen op school en met leerplicht in aanraking komen. Luisteren doen we niet alleen om sturing te geven aan individuele casussen, maar ook om gemene delers tussen casussen te vinden. Daarmee kunnen we weer in gesprek met het onderwijs om op zoek te gaan naar oplossingen die schooluitval voorkomen. Ook naar het onderwijsveld luisteren we goed. Om goed samen te werken is goed luisteren essentieel. Effectief beleid is gedragen beleid.

4.3.6 De gemeente luistert

- De gemeente luistert naar de behoefte van kinderen en jongeren als het gaat om schoolzaken.
- De gemeente luistert naar de behoefte van het onderwijs als het gaat om onderwijs en onderwijshuisvesting.

4.4. Leefomgeving (wijk)

4.4.1. Ruimte voor jonge inwoners

Visie

Meppel is een kleine stad waarin het beste van het stadsleven en het dorpsleven bij elkaar komen. In de buitengebieden en de dorpen staan rust en natuur naast een actief dorpsleven. De gemeente Meppel is ook een gebied dat een snelle ontwikkeling en groei doormaakt. Des te meer reden en kans om rekening te houden met de leefomgeving van onze jonge inwoners.

4.4.1 Ruimte voor jonge inwoners
- Kinderen hebben genoeg goede speelplekken.
- Jongeren hebben genoeg goede buitenplekken.
- Door jeugdigen veelgebruikte fietsroutes zijn zo veilig mogelijk.
- Belangrijke voorzieningen voor jeugdigen zijn per fiets goed te bereiken.
- We bieden zoveel mogelijk woonperspectief voor jongeren die uit huis gaan.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
Kinderen die buitenspelen zijn vaak gelukkiger dan kinderen die dat niet doen (Unicef, 2020). Of, en hoe vaak, kinderen buitenspelen is van verschillende factoren afhankelijk, waaronder de opvoedstijl, culturele achtergrond, economische status van het gezin én de beschikbaarheid van geschikte speelplekken in de omgeving. Kinderen die in een wijk wonen met genoeg speelplekken zijn gelukkiger dan kinderen die dat niet hebben. Het is dus belangrijk om bij de inrichting van de ruimte rekening te houden met voldoende en uitdagende speelplekken.

Ook jongeren brengen graag tijd door in de openbare ruimte in hun vrije tijd. Bijvoorbeeld bij skateparkjes of een pumptrackbaan. Als er geen geschikte plekken voor jongeren zijn leidt dit vaak tot overlast voor buurtbewoners. De plaatsing van plekken voor jongeren is dus belangrijk. Ook de bereikbaarheid van deze voorzieningen is belangrijk. Jongeren maken hoofdzakelijk gebruik van de fiets, dus een goede en veilige bereikbaarheid per fiets is essentieel.

De krapte op de woningmarkt is voor oudere jongeren een bron van zorgen. Dat kunnen we niet morgen oplossen, maar we kunnen wel rekening houden met het type woningen dat gebouwd wordt. Door dit ook zichtbaar te maken bieden we jongeren een hoopvol toekomstbeeld waarin ook voor hen ruimte is in Meppel.

4.4.2. De gemeente luistert

Visie
Dit uitgangspunt is in elke context belangrijk, dus ook als het om de leefomgeving gaat. Het aanleggen of aanpassen van speelveldjes of plekken voor jongeren is bij uitstek een gelegenheid om inwonersparticipatie te stimuleren. En wie weet beter wat leuke speeltoestellen zijn dan kinderen en jongeren zelf?

4.4.2 De gemeente luistert
- De gemeente luistert naar de behoefte van kinderen en jongeren als het gaat om de inrichting van de openbare ruimte en duurzaamheid.
- De mening van jeugdigen wordt gevraagd en meegewogen als het gaat om de inrichting van de openbare ruimte en duurzaamheid.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten
Er zijn zelfs voorbeelden van gemeente waar een jong ‘inwonerspanel’ meegenomen werd naar de leverancier van speeltoestellen om ter plekke te bepalen wat de leukste toestellen waren. Niet alleen levert dit een speelplek op waar echt behoefte aan is, het draagt ook bij aan een positief beeld van de gemeente bij jeugdigen.

4.4.3. Een hoopvolle toekomst

Visie

De gemeente heeft een afdeling 'duurzaamheid'. In de omgevingsvisie is dit een belangrijk thema. Meppel ambieert in 2040 aardgasvrij te zijn. Kortom, de gemeente Meppel is bewust bezig met klimaatverandering en een duurzame toekomst. Het is niet alleen belangrijk om actief bezig te zijn met duurzaamheid, maar ook om jeugdigen hierin mee te nemen, zodat zij zich daar minder zorgen over hoeven te maken. Want meer dan de helft van de jeugdigen maakt zich daar zorgen om, zoals in paragraaf 2.2.4 is genoemd.

4.4.3 Een hoopvolle toekomst

- We houden bij toekomstplannen rekening met de factor duurzaamheid op de lange termijn.
- We houden bij toekomstplannen rekening met klimaatadaptatie.
- We betrekken jeugdigen actief bij thema's rond duurzaamheid door hen mee te nemen in communicatie-uitingen, door activiteiten gericht op jeugdigen en door hun mening te vragen.

Toelichting op bovenstaande uitgangspunten

Op dit moment betrekken we jeugdigen bij duurzaamheid via verschillende 'losse' initiatieven, zoals de junior energiecoaches, Meppel in 1 dag schoon, Natuur is een feestje en afvaleducatie. We streven ernaar om ons aanbod en onze strategie meer overkoepelend te maken, zodat er meer overzicht en meer samenhang is. Dit is niet alleen voor onszelf prettig, maar ook voor de scholen die onze belangrijkste samenwerkingspartners zijn. Zij hebben aangegeven soms overweldigd te zijn door alle projecten, waardoor het lastiger is om het in hun planning mee te nemen.

4.4.4. Een gezonde leefomgeving

Visie

In de gemeente Meppel willen we dat de bodem, lucht en het water zoveel mogelijk vrij zijn van schadelijke stoffen. Kinderen moeten veilig kunnen buitenspelen zonder in aanraking te komen met schadelijke stoffen. Daarnaast richten we leefomgeving zo in dat deze uitnodigt tot gezond gedrag. Denk aan uitnodigende fietspaden, veilige en groene wandelroutes, veel groen, mooie speelplekken, plekken die uitnodigen tot bewegen en bijvoorbeeld watertappunten.

4.4.4 Een gezonde leefomgeving

- In de gemeente Meppel streven we ernaar dat de omgeving waarin jeugdigen opgroeien zoveel mogelijk vrij is van schadelijke stoffen.
- In Meppel streven we ernaar dat de leefomgeving van jeugdigen uitnodigt tot gezond gedrag.

5. Uitvoering, monitoring en evaluatie

Dit is een kort hoofdstuk, omdat dit beleidsstuk geen uitvoeringsnota is. De uitvoering en de monitoring en evaluatie daarvan zal per deelonderwerp vastgelegd zijn of worden in uitvoeringsnota's. Wel hebben een aantal uitgangspunten besproken in hoofdstuk 4 invloed op de uitvoering, monitoring en evaluatie. Daarom beschrijven we deze onderwerpen hier toch op hoofdlijnen.

5.1. Uitvoering

Deze jeugdnota is de kapstok waaraan beleid en uitvoeringsprogramma's kunnen worden opgehangen. De nota is zoveel mogelijk integraal en getoetst aan bestaand beleid en beleid in ontwikkeling, zoals de cultuurnota en de omgevingsvisie en de landelijke en lokale kaders. Het jeugdbeleid vormt op die manier een samenhangend geheel dat de visie van de gemeente Meppel beschrijft.

Het is dus expliciet geen uitvoeringsdocument, maar een richtinggevend document. De gemeente voert heel veel taken uit die raken aan onze jeugd. Wanneer voor een dergelijke taak een uitvoeringsagenda of deelbeleid wordt opgesteld, dan wordt dit getoetst aan deze jeugdnota: past deze uitvoeringsagenda of dit deelbeleid bij de uitgangspunten die wij hebben op het gebied van jeugd?

Bij de totstandkoming van deze nota is bij vele tientallen collega's en partnerorganisaties input opgehaald. Hieruit bleek bovenal dat iedereen bevlogen is en dat er veel waardevolle ideeën zijn. Zeker mensen die in de uitvoering werken zien en horen veel en hebben goede ideeën die voor de afdeling beleid waardevol zijn. In 2024 werken we daarom aan een overzicht van wat we al doen en de ideeën die er zijn en gaan we het gesprek aan over de vraag: 'Doen we de juiste dingen op de juiste plekken met de middelen (geld, mankracht) die we op dit moment beschikbaar hebben?'

5.2. Financiën

Omdat deze jeugdnota geen concrete uitvoeringsplannen bevat, kan deze ook niet op geld gezet worden. In algemene zin kan er wel wat gezegd worden over wat financieel nodig is om de uitgangspunten naar uitvoering te vertalen. De essentie van deze jeugdnota is dan we een omslag willen en moeten maken van curatief naar preventief: van specialistische jeugdhulp naar het voorliggend veld.

Kort gezegd is investering in het voorliggend veld noodzakelijk. Als we zorgen voor een sterke basis (zoals kunst, cultuur, sport, sociale activiteiten), goede preventie (zoals jongerenwerk, Kansrijke Start, samenwerking) en laagdrempelige en zoveel mogelijk indicatieloze eerstelijnshulp (zoals de praktijkondersteuners Jeugd bij de huisartsen), kunnen we een afname van specialistische jeugdhulp verwachten. In 2024 focussen we op het in kaart brengen van alles wat we al doen in het voorliggend veld. We brengen dit zowel inhoudelijk als financieel in kaart. We bekijken waar de focus en/of samenhang scherper kan en zullen hiervoor een voorstel formuleren. Daarnaast brengen we in kaart waar en hoe we het voorliggend veld (verder) moeten versterken, wat hoogstwaarschijnlijk extra kosten met zich meebrengt. Ook dit nemen we mee in het voorstel. Het maken van deze omslag vraagt in de eerste instantie om een investering aan de voorkant. Een investering in basisvoorzieningen, preventie en eerstelijnshulp. Zo vindt er langzaam een verschuiving van middelen plaats.

Een voorbeeld uit een andere gemeente: geconstateerd werd dat 16 peuters gebruik maakten van een traject in een Behandel Expertise Centrum, omdat voorschoolse educatie (preventie) te weinig ondersteuning bood en de volgende stap meteen specialistische jeugdhulp was. De kosten: een vast bedrag van €50.000 per peuter, oftewel €800.000 per jaar. Zeker 12 van deze peuters konden toe met lichtere ondersteuning. Er is toen voorgesteld om een tussenvoorziening op te zetten voor deze peuters, ook omdat dit een thuisnabijer aanbod voor de peuters zou zijn. Dit vroeg om een investering van rond de €300.000 per jaar. De besparing zou dus neerkomen op €300.000 per jaar, maar in de eerste plaats moest er ook €300.000 geïnvesteerd worden.

Het lastige aan investeren aan de voorkant is dat dit een besparing meestal niet 1-op-1 hard te maken is. Bij het voorbeeld met de peuters is dit relatief makkelijk omdat je kunt monitoren hoeveel peuters een BEC-traject volgen. Wanneer we het kunst- en cultuuraanbod voor kinderen en jongeren vergroten is het

bijna onmogelijk om te bepalen welke besparing op jeugdhulp dit oplevert, ook omdat we ondertussen nog vele andere activiteiten inzetten. In dit soort situaties moeten we afgaan op wetenschappelijke onderbouwing. Wanneer uit onderzoek is aangetoond dat een interventie of activiteit effectief is in het voorkomen van problematiek die leidt tot jeugdhulpgebruik, dan is dat een sterke aanwijzing dat het inzetten ervan ook in de gemeente Meppel op den duur leidt tot besparingen op jeugdhulp.

5.3. Monitoring en evaluatie

Het monitoren en evalueren van alles wat we doen op het gebied van jeugd is essentieel. Bij sommige wettelijke taken is dit bovendien verplicht. Deze Jeugdnota is echter richtinggevend en geen uitvoeringsplan. Uitvoeringsplannen die het onderwerp jeugd raken, moeten een goed monitoringsplan bevatten. We vergeten dit vaak omdat we druk bezig zijn met het uitvoeren van projecten. We moeten er echter pas vanuit gaan dat een project daadwerkelijk meerwaarde heeft als we door monitoring en evaluatie hebben vastgesteld dat dit het geval is. Zo zetten we monitoring centraal: het is het bewijs dat onze aanpak werkt. En wanneer uit monitoring blijkt dat er geen effecten zijn, stoppen we onze aanpak en zoeken we verder. Een projectpilot die niet de resultaten heeft opgeleverd die we hadden verwacht is geen mislukking, maar een bron van kennis.

Monitoring kan op verschillende manieren, maar bestaat in essentie uit het verzamelen van data. Het verzamelen van data levert de gemeente veel op, want ‘meten is weten’ en ‘kennis is macht’. Om grip te houden op het jeugdstelsel moet de gemeente constant data verzamelen, interpreteren en inzichtelijk maken. Nog belangrijker is dat de gemeente hierbij samenwerkt met partnerorganisaties.

Los van de monitoring van specifieke projecten wordt op verschillende manieren data opgehaald over onze jeugd. Zo heeft GGD Drenthe een monitor, maar is er ook de Drentse onderwijsmonitor, verzamelt de gemeente zelf data via Qlik Sense en vraagt GALA veel op het gebied van monitoring. Om effectief gebruik te maken van de inzichten die deze data bieden is het nodig om deze zoveel mogelijk te combineren en zo tot een helder beeld te komen. Ook vanuit partnerorganisaties zoals het onderwijs is deze wens nadrukkelijk aanwezig.

Bijlage I. Literatuurlijst

Batterink, M., Bilo, N., Jongebreur, W., Van der Maas-Vos, G. (2020). Kostenanalyse van complexe scheidingen. In opdracht van de VNG.

Black, K., & Lobo, M. (2008) A Conceptual Review of Family Resilience Factors. Journal of Family Nursing, 14(1), p. 33-55.

CBS. (2011-2022). Jeugdmonitor CBS. https://jmopendata.cbs.nl/portal.html?_la=nl&_catalog=JM&tableId=20233NED&_theme=50 [geraadpleegd op 17 juli 2023].

CBS. (2015). Jaarrapport Jeugdhulp 2015.

CBS. (2022). Jaarrapport Jeugdhulp 2022.

Rutte IV. (2021, december). Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst. Coalitieakkoord.

Driendonks, M., & Kruip, J. (2021). Potentie van preventie. Over de inzet van effectieve preventie. Nederlands Jeugdinstituut.

GGD Drenthe. (2021). Gezondheidsmonitor Jeugd.

Hoex, J., Vlaardingerbroek, S., Balledux, M., Speetjens, P. & Vink, C. (2022). Opgroeien doe je samen. Bouwen aan een stevige pedagogische basis. Nederlands Jeugdinstituut.

Ince, D., Van Yperen, T., & Valkestijn, M. (2018). Top tien beschermende factoren voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen. Nederlands Jeugdinstituut.

Kwan M., Bobko S., Faulkner G., Donnelly P., & Cairney J. (2014). Sport participation and alcohol and illicit drug use in adolescents and young adults: A systematic review of longitudinal studies. *Addict Behav*., 39(3), p. 497-506.

Lawler, E.J., Thye, S.R. & Yoon, J. (2009). *Social commitments in a depersonalized world*. New York: Russel Sage Foundation.

Markteffect. (2021). Voedingsaanbod sportkantines. In opdracht van JOG. https://jogg.nl/nieuws/bezoekers-sportkantine-zijn-klaar-met-alleen-maar-snoep-en-snacks [geraadpleegd op 3 juli 2023].

Nederlands Jeugdinstituut. Oorzaken en gevolgen van een complexe scheiding. https://www.nji.nl/scheiding/oorzaken-en-gevolgen-van-een-complexe-scheiding [geraadpleegd op 4 juli 2023]

Nederlands Jeugdinstituut. (2023, 7 april). Cijfers over overgewicht. https://www.nji.nl/cijfers/overgewicht [geraadpleegd op 19 juni 2023].

Smeets, L., Monshouwer, K., & De Greeff, J. (2019). De IJslandse aanpak van middelengebruik onder jongeren. Trimbos Instituut.

Snip, J. (2022). Kinderen in armoede. Trendbureau Drenthe. https://trendbureaudrenthe.nl/armoede/kinderen-in-armoede/ [geraadpleegd op 31 juli 2023].

Spit, W., Van Beek, L., Van Yperen, T., Sondeijker, F., & Kann, D. (2019). Effectieve preventie Rotterdam: Eindrapport Business case en maatschappelijke kosten-batenanalyse (Update). Ecorys / Nederlands Jeugdinstituut.

Tuenter, T., Van den Berg, B., & Bastiaanssen, I. (2021). Effecten van preventie in het jeugdveld. Nederlands Jeugdinstituut.

Unicef. (2020). Geluk onder druk'.

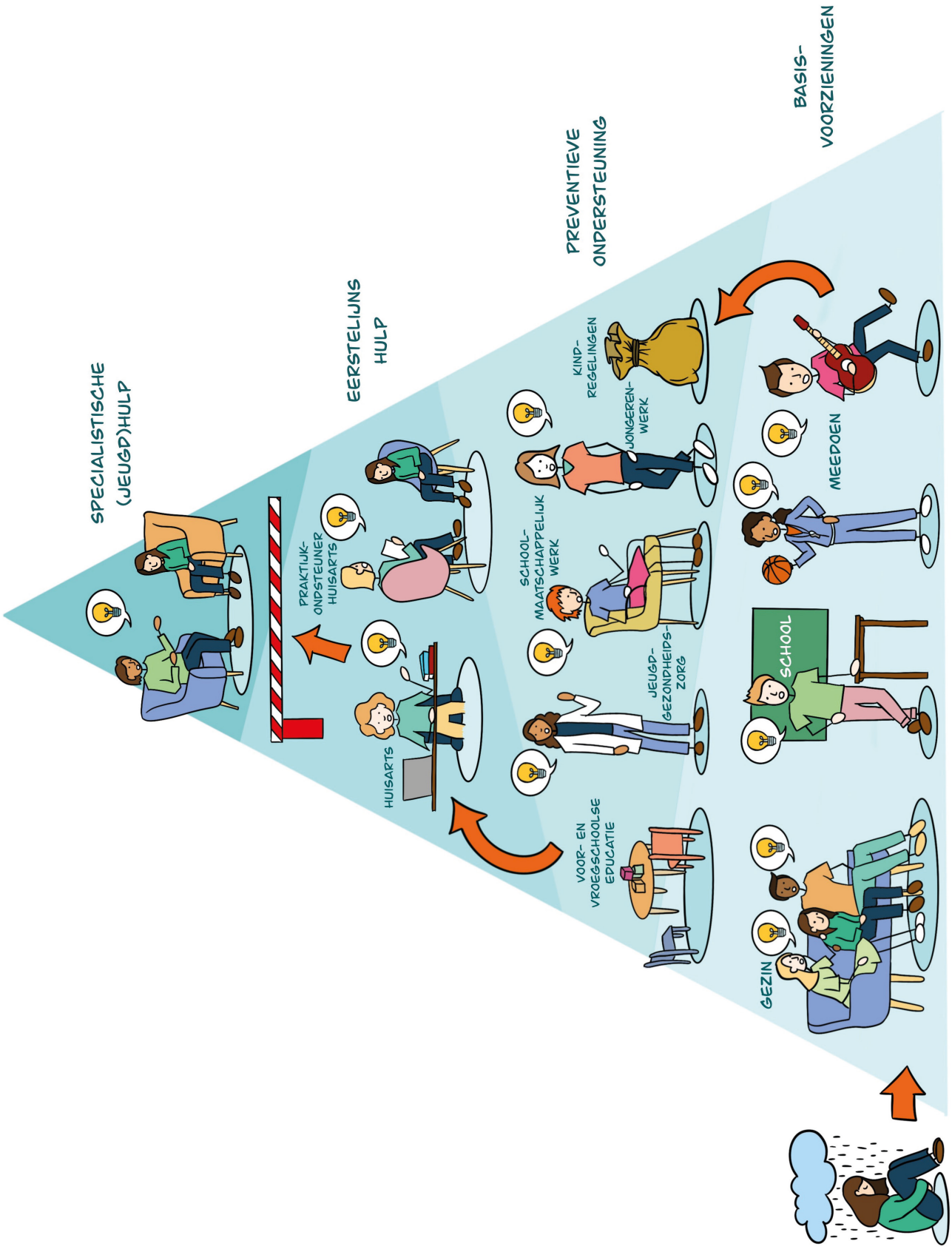
Unicef. (2020). World of Influence – Understanding What Shapes Child Well-being in Rich Countries.

Van der Heyden, W. (2022, 11 oktober). Wooncrisis en prijsstijgingen vallen jongeren zwaar, mentale gezondheid nauwelijks verbeterd sinds corona. In opdracht van EenVandaag. https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/wooncrisis-en-prijsstijgingen-vallen-jongeren-zwaar-mentale-gezondheid-nauwelijks-verbeterd-sinds-corona/ [geraadpleegd op 17 juli 2023].

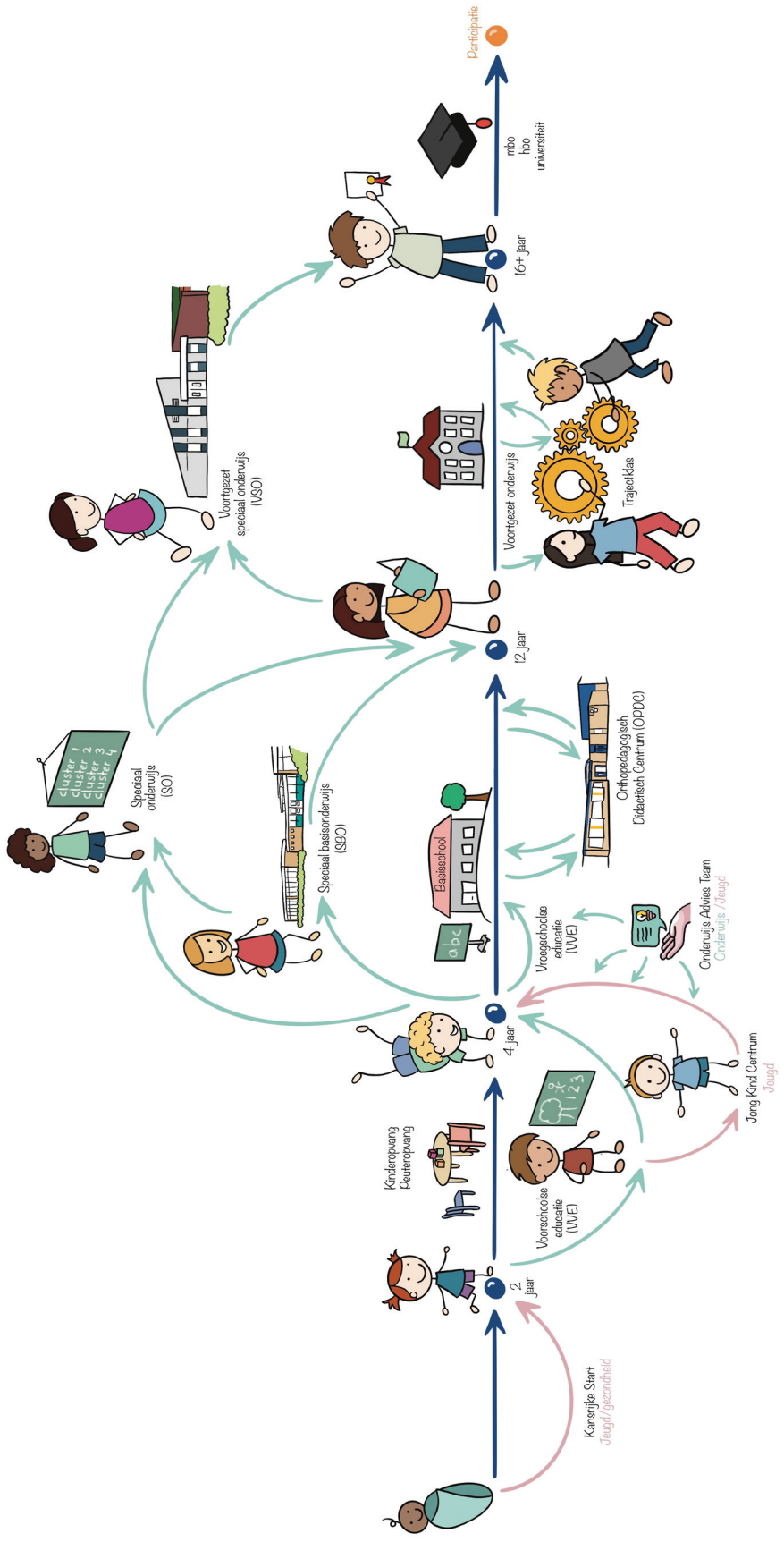
Van Yperen, T. (2022). Opvoeden in een opwarmend klimaat. Kinderen en jongeren een hoopvolle toekomst bieden. Nederlands Jeugdinstituuut.

Van Yperen, T., Hofstede, K., Hageraats, R., & Van de Maat, A. (2023). Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik. Nederlands Jeugdinstituuut.

Bijlage II. Visualisatie vangnet jeugd in de gemeente Meppel

Bijlage III. Overzicht van het onderwijsveld

Bijlage IV. Lijst van mensen die hebben meegedacht bij de totstandkoming van deze jeugdnota

Bij de totstandkoming van deze jeugdnota zijn er gesprekken gevoerd met veel collega's en partnerorganisaties. Ook is er een vragenlijst verstuurd om input op te halen, die veel respons heeft opgeleverd. Niet iedereen die benaderd is voor input of feedback heeft gereageerd. Hieronder volgen de namen van de mensen die actief hebben bijdragen

Auke de Jong	- Beleidsadviseur sociaal domein
Driss Azzouzi	- Beleidsadviseur sociaal domein
Karin Zinger	- Beleidsadviseur sociaal domein
Henriët Boxem	- Beleidsadviseur sociaal domein
Desiree Nguyen	- Beleidsregisseur Kunst & Cultuur
Mariska Bloemberg	- Beleidsregisseur sociaal domein
Carly Craanen	- Beleidsregisseur gezondheid en welzijn
Karin Jongman	- Beleidsadviseur sociaal domein
Hetty Thijssen	- Beleidsmedewerker participatiewet
Nienke Klontje	- Teammanager Opgroeien
Diana Glastra	- Teammanager sociaal domein en programmamanager
Lois van der Veen	- Adviseur Duurzaamheid
Carla Stokvis- Pieterson	- Kwaliteitsmedewerker sociaal domein
Bernadette Klamer	- Leerplichtambtenaar
Roelanda Donker	- Leerplichtambtenaar
Annika Wessels	- Consulent geldzorgen
Yvonne Zwiers	- Financieel adviseur
Laura van den Berg	- Jongerencoach
Mariska Vieregge	- Programmamanager Informatisering & Duurzaamheid
Gonda de Boer	- Beleidsregisseur sociaal domein
Marjan Mulder	- Beleidsregisseur duurzaam
Rianne Bijl	- Regisseur gezondheid, bewegen en sport
Bram Bevers	- Opgavemanager verstedelijking
Marko van de Wetering	- Beleidsadviseur groen en spelen
Cor Schipstra	- Toezichthouder bouwen
Alwin Heijting	- jeugdconsulent
Akkeline Buikema	- POH Jeugd
Kevin Boef	- Ondermijning
Jelle Bisschop	- Wijkregisseur
Aafke de Klerk	- Jeugdconsulent
Wybren Rozema	- Jeugdconsulent
Lot Zinsmeyer	- Wijkregisseur
Hans van Zwolle	- Wijk- en dorpsregisseur
Lars Brands	- Wijkhandhaver
Judith Liezen	- Adviseur Openbare Orde
Karin Hilgenga	- Samenwerkingsverband PO 2203
Erik van de Waeter	- Samenwerkingsverband PO 2203
Ellen Bout	- Kinderopvang En Nu Jij
Secretaris + werkgroep Opgroeien	- Adviesraad sociaal domein
Joost Kaper en Yvonne Murris	- Welzijn Mensenwerk
Rolanda Dolfing	- GGD Drenthe
Trea Hoeve-van Beek	- Plus Kinderopvang